

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a prevence

Možné faktory ovlivňující vražedné jednání
Bakalářská práce

Autor: Magdalena Pokorná

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Oponent práce: PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.



Zadání bakalářské práce

Autor: Magdalena Pokorná

Studium: P16P0719

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: Možné faktory ovlivňující vražedné jednání

Název bakalářské práce AJ: Possible Factors Influencing Murderous Behaviour

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá možnými faktory ovlivňujícími vražedné jednání. Teoretická část práce se věnuje vymezení základních pojmů a charakteristice jednotlivých vlivů. Cílem je uvést a popsat faktory, které se mohou zásadně podílet na vražedném jednání. Práce se zaměřuje především na vliv rodinného prostředí. Výzkumné šetření zjišťuje, pomocí rozhovorů s odborníky, do jaké míry má rodinné prostředí vliv na vražedné jednání jedince.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada. 2008. ISBN: 978-80-247-2207-8. DOUGLAS John a Mark OLSHAKER. The anatomy of motive: The FBI's legendary mindhunter explores the key to understanding and catching violent criminals. New York, New York: Pocket Books. 1999. ISBN: 978-0-671-02393-5. GARBARINO, James. Listening To Killers. Lessons Learned from My 20 Years as a Psychological Expert Witness in Murder Cases. Oakland, California: University of California Press. 2015. ISBN: 978-0-520-28286-5. HERETIK, Anton. Extrémna agresia I.: Forenzná psychológia vraždy. Nové Zámky: PSYCHOPROF. 2012. ISBN: 978-80-89322-11-4. PONĚŠICKÝ, Jan. Agrese, násilí a psychologie moci. 2. doplněné vydání. Praha: TRITON. 2010. ISBN: 978-80-7387-378-3.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Oponent: PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 22.1.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, pod vedením vedoucího práce. Veškeré zdroje použité v práci jsem řádně uvedla.

V Hradci Králové dne:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především vedoucímu mé bakalářské práce panu doktoru Janu Hubertovi za odborné vedení. Dále také děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni poskytnout mi rozhovor pro výzkumnou část práce.

Anotace

POKORNÁ, Magdalena. 2019. *Možné faktory ovlivňující vražedné jednání*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 54 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá faktory, které se mohou podílet na vražedném jednání. Cílem teoretické části práce je uvést tyto faktory a vysvětlit, jakým způsobem mohou zapříčinit vražedné jednání. Teoretická část se nejdříve věnuje právnímu ukotvení trestného činu vraždy, poté vysvětluje pojem agrese a uvádí některé její druhy, které souvisí s vražedným jednáním. Dále práce obsahuje typologii vrahů, která je zásadní pro pochopení motivace jednotlivých pachatelů. V teoretické části práce jsou poté postupně uvedeny a popsány biologické, psychologické, sociologické a situační faktory. Největší část práce je věnována rodinnému prostředí a jeho možnému vlivu na budoucí vražedné jednání pachatele. Práce se snaží co nejlépe vysvětlit, jaký mají tyto faktory dopad na vývoj osobnosti jedince, a jak případně ovlivňují vražedné jednání. Praktická část bakalářské práce, pomocí rozhovorů s odborníky, zjišťuje spojitost mezi vražedným jednáním a rodinným prostředím, ve kterém pachatelé trestného činu vyrůstali. Postupně se zaměřuje na porušené vztahy mezi dítětem a rodiči, na týrání, zneužívání a citovou deprivaci, a dále na vliv sociálního učení, genetiky a chudoby.

Klíčová slova: vražedné jednání, příčiny vražedného jednání, agrese, vliv rodinného prostředí

Annotation

POKORNÁ, Magdalena. 2019. *Possible Factors Influencing Murderous Behaviour*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 54 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor degree thesis focuses on possible factors that may affect the murderous behaviour. These factors are listed and described in the theoretical portion. The aim of the theoretical part of the thesis is to introduce these factors and explain how they can cause the murderous behaviour. The theoretical portion starts with the legal definition of murder then it describes the term aggression and it talks about the types of aggression that are tied with murderous behaviour. The theoretical portion also covers typology of murderers for a better understanding of murderers' motives. The theoretical part of the thesis describes biological, psychological, sociological and situational factors. The thesis talks about the impact these factors can have on the personality development of an individual as well as it aims to explain how these factors can influence the murderous behaviour. The research part of the thesis is trying to find the correlation between family environment influence and future murderous behaviour based on the interviews with experts. It focuses on the impact of child abuse, social learning, genetics and poverty.

Keywords: murderous behaviour, causes of murderous behaviour, aggression, influence of family environment

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Obsah

Úvod	9
1. Právní ukotvení trestného činu vraždy	10
2. Agrese a agresivita	11
2. 1. Druhy agrese	12
3. Typologie vrahů	14
3. 1. Základní typologie vrahů	14
3. 2. Typologie mnohočetných vrahů	15
4. Faktory ovlivňující vražednou agresi	19
4. 1. Biologické faktory	20
4. 2. Psychologické faktory	23
4. 3. Sociologické faktory	25
4. 3. 1. Prostředí rodiny	25
4. 3. 2. Lokální prostředí	31
4. 3. 3. Média	32
4. 4. Situační faktory	33
5. Výzkumné šetření zabývající se vlivem rodinného prostředí na vražedné jednání	35
5.1. Výzkumný cíl	35
5.2. Popis použité metody	37
5.3. Volba a popis respondentů	38
5.4. Shrnutí výsledků výzkumného šetření	39
5.5. Diskuze	46
5.6. Shrnutí výzkumné části	47
Závěr	49
Zdroje	51
Přílohy	55

Úvod

Výběr tématu bakalářské práce byl pro mě poměrně snadný. Vražda je nevratný, úmyslný akt jedince, jímž ukončí život druhé osoby. Zajímá mě, co člověka k takovému jednání vede, proč se rozhodne k tak razantnímu a konečnému kroku. Vražedné jednání vždy bylo a bude součástí naší společnosti. Z tohoto důvodu je důležité, abychom co nejvíce pochopili příčiny takového jednání, mohli tak tyto činy lépe předvídat, předejít jim, nebo snadněji a rychleji dopadli pachatele.

Cílem práce je popsat faktory ovlivňující vražedné jednání a zjistit, do jaké míry se na takovém jednání tyto faktory podílejí. Na jedince, který se dopustí trestného činu vraždy působí celá řada faktorů. Těchto jednotlivých vlivů je nepřeberné množství. To, zda tyto faktory opravdu působí na vražedné jednání jedince navíc není vždy úplně jednoznačné. Uvést všechny je tedy nemožný úkol. V teoretické části bakalářské práce jsem proto popsala ty faktory, které jsem shledala jako nejzásadnější pro vražedné jednání člověka. Faktem však je, že mnohdy nelze s jistotou konstatovat, zda se určitý faktor podílel na chování pachatele. Nikdy není jednoduché určit jasnou příčinu vražedného jednání, jde spíše o soubor vlivů, které působí na lidskou psychiku. Domnívám se, že rodinné prostředí má nejzásadnější vliv na vývoj jedince, proto mu je v práci věnována největší pozornost.

Ve výzkumné části práce řeším spojitost mezi určitými negativními aspekty rodinného prostředí a budoucím pácháním trestného činu vraždy. Nejdříve zde uvádím výzkumný cíl, kde blíže popisuji dílčí výzkumné otázky. Konkrétně ve výzkumném šetření řeším vliv porušených vztahů mezi dítětem a rodiči, týrání, sexuálního zneužívání a citové deprivace. Dále se ptám, zda může mít sociální učení se násilnému chování v rodině spojitost s budoucím vražedným jednáním pachatele. Součástí výzkumného šetření je otázka vlivu dědičnosti. Zajímám se také o to, zda může hrát nějakou roli ve vražedném chování fakt, že jedinec vyrůstal v chudobě. Poté se zabývám použitou výzkumnou metodou. Pro svou práci jsem si zvolila rozhovory s pěti odborníky, kteří se při výkonu své profese setkávají s pachateli trestného činu vraždy. V praktické části práce je obsažen seznam respondentů výzkumného šetření spolu se základními informacemi o jejich povolání. Poté se již věnuji samotným výsledkům výzkumného šetření a závěrečnému shrnutí.

1. Právní ukotvení trestného činu vraždy

Trestný čin vraždy můžeme nalézt ve druhé části Trestního zákoníku, č.40/2009 Sb., hlava první, pod paragrafem číslo 140. Jedná se o trestný čin proti životu. První odstavec tohoto paragrafu uvádí, že kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let. Podle druhého odstavce tohoto paragrafu bude ten, kdo jiného úmyslně usmrtí, a to s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let. Třetí odstavec paragrafu číslo 140 uvádí, že trestem odnětí svobody na patnáct až dvacet let, nebo výjimečným trestem bude potrestán ten, kdo spáchá trestný čin popsany v prvním a druhém odstavci tohoto paragrafu, a to na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich pravomoci, na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života, na jiném kvůli jeho skutečné nebo domnělé rase, příslušnosti k etnické skupině, národnosti, politickému přesvědčení, nebo vyznání, dále pokud je tento trestný čin spáchán opětovně, pokud je spáchán zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo pokud je spáchán v úmyslu získání majetkového prospěchu, nebo ve snaze zakrýt či usnadnit jiný trestný čin. Podle čtvrtého odstavce paragrafu číslo 140 je trestná i příprava vraždy. (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník)

Důležité je rozlišovat trestný čin vraždy a **trestný čin zabití**. Trestný čin zabití je popsán v paragrafu číslo 141. O trestný čin zabití se jedná tehdy, pokud pachatel jedná v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku či jiného omluvitelného hnutí mysli, nebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Trestní sazba u tohoto trestného činu je tři až deset let. Pachatel bude potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let, pokud se dopustí zabití dvou nebo více osob, zabití těhotné ženy, nebo dítěte mladšího patnácti let. (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník)

Paragraf 142 trestního zákoníku se zabývá konkrétním subjektem, a to matkou novorozeného dítěte. Pokud se matka dopustí v rozrušení úmyslné vraždy svého novorozeného dítěte při porodu, nebo bezprostředně po něm, bude potrestána odnětím svobody na tři až osm let. (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník)

Příčetnost

Při trestném činu vraždy je velmi důležité rozlišovat příčetnost a nepříčetnost pachatele v době spáchání činu. Nepříčetnost popisuje paragraf číslo 26 Trestního zákoníku. Podle tohoto paragrafu jedinec, který nebyl v době spáchání trestného činu schopný rozpoznat jeho protiprávnost, nebo nebyl schopný ovládat své jednání, není trestně odpovědný za tento čin. (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník)

2. Agrese a agresivita

Velmi důležité je rozlišovat pojmy agrese a agresivita, které se pojí s trestným činem vraždy.

Vágnerová (2012) definuje pojem **agresivita** jako: „*Tendenci, pohotovost k násilnému způsobu reagování. Termín **agrese** pak charakterizuje reálný projev takového chování, který má charakter násilí. Agresivní chování lze definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a poškozující živé bytosti či neživé objekty.*“ (Vágnerová, 2012, str. 757)

Čírtková (2015) uvádí, že: „**Agrese** označuje vlastní pozorovatelné chování, **agresivitou** se rozumí určitá vnitřní pohotovost k agresivnímu jednání.“ (Čírtková, 2015, str. 157)

Agresivní chování je pozorovatelné jednání, které porušuje sociální normy, omezuje práva a kvůli kterému dochází k narušení integrity společnosti. Agresivita je tendence k agresivnímu jednání. Agrese je tedy reálným projevem agresivity. (Fischer, Škoda, 2014)

Vágnerová uvádí, že agresivní chování je běžným projevem lidského jednání. Problém nastává, pokud toto jednání překročí hranice stanovené společností, právními normami, nebo pokud je nepřiměřenou reakcí na určitý podnět. V těchto případech je agresivní jednání většinou prostředkem k dosažení žádoucího uspokojení. Je to útočná reakce, kterou se daná osoba snaží vyřešit nějaký problém. Často bývá agrese definována jako záměrná aktivita, která má za cíl ublížit. Pokud se ovšem jedná o impulzivní násilné chování, tento úmysl zde může úplně chybět. (Vágnerová, 2012)

Podle Vágnerové je to jak jedinec kognitivně zpracovává podněty, které vyvolávají agresivní jednání, důležité při odhalování příčiny nebo posouzení možných následků tohoto chování. Způsob jakým jedinec interpretuje a hodnotí situaci, vytváří předpoklad k určitému jednání, kterým může být právě agrese. Lidé, kteří mají větší tendenci jednat

agresivně, mají obvykle sklon uvažovat negativně a podezřívavě ve vztahu k okolí a jejich osobě. V tomto případě jedinec nehodnotí své jednání jako nepřijatelné a má tendenci popírat negativní důsledky svých činů. Významné je také to, jaký má jedinec vztah k oběti. Pokud svou oběť vnímá velmi negativně, může se mu jeho reakce zdát oprávněná a adekvátní. To, jak člověk hodnotí určité jednání druhých, je do značné míry ovlivněno učením. Pokud dochází k pozitivnímu posilování agresivního chování nějakou autoritou, dochází k fixaci tohoto chování. V některých případech může být agrese obvyklým způsobem reagování, které nemusí být ovlivněno působícími okolními podněty. (Vágnerová, 2012)

2. 1. Druhy agrese

Agrese se dá dělit do mnoha kategorií. Pokud mluvíme o vražedné agresi, je důležité si uvědomit, že se jedná o agresi fyzickou. Dělení, které je zásadní, a kterému se tato kapitola věnuje, je dělení na afektivní agresi, agresi instrumentální a agresi patologickou.

Afektivní a instrumentální agrese

Podle Vágnerové bývá agresivní jednání spojeno s emočním prožitkem, který vyvolává a doprovází násilnou reakci. Při posuzování agresivního chování je důležité rozlišovat, zda při této reakci převažuje emotivní nebo kognitivní složka osobnosti. Agrese, která vzniká jako odpověď na určité emoční vyladění, bývá označovaná jako **agrese afektivní**. Většinou se jedná o agresi, která je neplánovaná, impulzivní a vzniká jako reakce na nepříjemný prožitek. Nejčastější emocí, které takové chování doprovází je vztek nebo **hostilita**, což je nepřátelské chování vůči druhým osobám. Existuje zde určitý rozdíl mezi afektivní agresí, která je doprovázená vztekem a afektivní agresí, která je spojena s hněvem. Tento rozdíl se projevuje v postoji k dané situaci. Pokud se jedná o vztek, dochází v těchto případech ke větší míře snížení schopnosti rozumového hodnocení a sebeovládání. V případě hněvu je jedinec schopný racionálněji hodnotit a může mít pocit, že jeho chování je oprávněné. Agresivní chování může být dále spojené také s pocity frustrace, s tím souvisí zvýšená úzkost a strach. Pokud jedinec jedná na základě strachu, z pocitu zoufalství, agresivní jednání je pak jakousi obranou reakcí, kdy se osoba snaží o odvrácení nebezpečí. Jedinec takto jedná, pokud má pocit, že situaci nelze vyřešit jiným způsobem. Podněty vyvolávající afektivní agresi zvyšují pohotovost reagovat a s tím související impulzivní reakci, která slouží k vybití aktuálního napětí. Při afektivní agresi

dochází k blokaci racionálního hodnocení situace, jedinec není schopen přijatelné reakce a nedomýšlí následky svého chování. (Vágnerová, 2012)

Agrese nemusí vždy vyplývat z afektivních prožitků, násilné chování může být způsobem, jak dosáhnout cíle. Toto jednání může mít racionální základ, jedná se o **agresi instrumentální**. (Vágnerová, 2012)

Fromm uvádí, že cílem instrumentální agrese není destrukce jako taková, ale způsob, jak dojít k nějakému cíli. Takovým cílem může být něco, pro člověka nezbytného, ale také něco, co člověk ke svému životu nutně nepotřebuje. (Fromm, 2007)

Nakonečný hovoří o afektivní agresi jako o agresi vzteklé, ta se projevuje útokem se záměrem poškodit, či zničit předmět útoku. Tato agrese je doprovázena zlobou a nepřátelstvím. Nakonečný také uvádí, že vzteklá agrese reagující na frustraci je vrozená, má u člověka pudový základ. Instrumentální agrese je naproti tomu naučená. Pokud jedinec touto agresí dosahuje svých cílů, může dojít k fixaci tohoto chování, k trvalé tendenci jednat tímto způsobem. (Nakonečný, 2009)

Fischer a Škoda zdůrazňují, že agresivita není vždy pouze negativní. Pokud toto chování neporušuje společenské normy a je přijatelné, hovoříme o **asertivitě**. Asertivita je schopnost prosazovat své postoje a cíle, a to takovým způsobem, který je společensky přijatelný. (Fischer, Škoda, 2014)

Patologická agrese

Pokud je agrese svou silou nepřiměřená nebo nepatřičná, stává se podle Látalové agresí patologickou. Látalová upozorňuje na to, že u patologické agrese, mohou jedinci své chování ospravedlňovat. (Látalová, 2013) Koukolík uvádí, že patologická agrese, neboli násilné chování, je takové jednání, jehož cílem je někoho poškodit nebo usmrtit. (Koukolík, 2018) Raboch, Pavlovský a kolektiv uvádí, že se jedná o fyzické agresivní chování, kterým může být například bytí, kopání, používání zbraní nebo vyhrožování jejich užití. (Raboch, Pavlovský a kol., 2012) Fischer a Škoda tento druh agrese pojmenovávají jako agresi spontánní. Patologické na této agresi je to, že jedinec tak koná proto, že mu působení bolesti přináší radost, emocionální uspokojení. Často se objevuje u sadistů. (Fischer, Škoda, 2014) Pavlovský ve své publikaci píše o patologické sexuální agresi, kdy jedinec prožívá prostřednictvím agresivního jednání sexuální uspokojení. Dále Pavlovský zmiňuje, že tito jedinci často trpí disociálními povahovými rysy. (Pavlovský a kol, 2012)

3. Typologie vražd

Při uvádění jednotlivých faktorů, které mohou mít vliv na páchaní trestného činu vraždy, je důležitá typologie těchto osob, a to zejména kvůli odlišnosti motivu jejich činů. Faktory, které se mohou podílet na vzniku vražedné agrese, úzce souvisí s případným motivem pachatele. Rozdělení těchto pachatelů závisí kromě motivu také zejména na způsobu provedení trestného činu vraždy nebo výběru oběti.

3. 1. Základní typologie vražd

Válková, Kuchta a kolektiv rozděluje vraždy do těchto skupin:

- Sexuální vraždy;
- Vraždy motivované ziskem;
- Vraždy v konfliktu;
- Vraždy novorozenců matkou;
- Sériové vraždy;
- Masové vraždy a vražedné „tahy.“

Za sexuální vraždy jsou označovány ty vraždy, při kterých dochází k sexuálnímu vzrušení, uspokojení pachatele tím, že svou oběť usmrtí. U vražd motivovaných ziskem se často jedná o loupežné vraždy, jejichž hlavním cílem je zmocnění se určité cennosti. U vražd v konfliktu bývají oběti nejčastěji nejbližší osoby, jako je manžel, partner, rodiče nebo děti. Taková vražda bývá často vyústěním dlouhodobého konfliktu a narůstajícího napětí mezi pachatelem a obětí. Válková a Kuchta upozorňují na to, že většina vražd novorozenců matkou neprobíhá přímým usmrcením, ale matka jej zanechává na místě porodu, nebo ho odkládá na nejrůznějších místech. (Válková, Kuchta, 2012)

Válková, Kuchta a kolektiv navíc uvádí čtyři hlavní skupiny vražd dle Douglase. První skupinou jsou vraždy jako kriminální podnikání. Sem patří například vražda v prostředí gangů, vražda v rámci únosu, vražda kvůli získání pojistky nebo dědictví, vražda, která je spojená se současným spácháním jiného trestného činu, nejčastěji loupeže. Dalším typem vraždy je vražda z osobních důvodů. Taková vražda může být motivována například mstou, z politického nebo náboženského přesvědčení, ze soucitu nebo k ní může dojít při nějakém konfliktu, či sporu. Třetím druhem vražd jsou sexuální vraždy. Poslední skupinou vražd jsou vraždy ze skupinových důvodů, tou může být například kultovní vražda nebo extremistická vražda rukojmích. (Douglas in Válková, Kuchta a kol., 2012)

Garbarino ve své publikaci rozděluje vrahy na několik typů. Prvním z nich je „přeživší“, ten vraždí v případě, kdy se cítí v ohrožení vlastního života. Druhým typem je vrah, který je poháněn chtíčem po moci. Třetí typ je vrah „narcista“, ten jedná na základě svého egoismu, pýchy, marnosti a sobeckosti. Další typ vraha vraždí proto, že je přesvědčen, že mu bylo ublíženo na cti, že byl nějakým způsobem ponížen. Dále Garbarino píše o vrazích, kteří se mstí za odmítnutí. Garbarino zdůrazňuje, že jedinci, a to především muži, kteří jsou citliví na odmítnutí, mají větší tendenci při situacích, kdy jsou odmítnuti reagovat agresivně. Další typ vraha, je ten, který jedná v panice. Vrah je poháněn strachem a nevidí v dané situaci jiné východisko. Může to být v případě záchrany vlastního života nebo v situaci, kdy je jedinec pod silným vlivem emocí. Někteří pachatelé vražd jednájí na základě praktičnosti, objevuje se u nich instrumentální agrese. Vraždí, protože z toho mají nějaký zisk. Poslední skupinou vrahů jsou vrazi, kteří tak činí ze zvědavosti nebo ze vzrušení. Tito jedinci trpí disociální poruchou osobnosti, někdy nazývanou jako psychopatie, a vraždí proto, že jim toto jednání přináší potěšení. (Garbarino, 2015)

3. 2. Typologie mnohočetných vrahů

Mnohočetní vrazi jsou ti, kteří jsou pachateli více než dvou vražd. Dělí se do tří skupin, a těmi jsou vrazi sérioví, masoví a záchvatoví.

Sérioví vrazi

FBI v současné době definuje sériovou vraždu jako vraždu dvou a více osob stejným pachatelem nebo pachateli, v odlišných časech. Při definování pojmu „sériová vražda“ byla zohledněna tato fakta:

- sériová vražda je vykonaná jedním či více pachateli;
- při sériové vraždě je zabito dvě a více osob;
- vraždy se odehrávají v odlišných časech, při odlišných událostech;
- časové prodlevy mezi vraždami odlišují sériové vraždy od vražd masových.

FBI uvádí, že v minulosti bylo odborníky používáno několik definic pojmu „sériová vražda“. Všechny tyto definice měly mnoho společného, ale lišily se v některých bodech, jako je například počet obětí pachatele nebo jeho motiv. Některé starší definice uvádějí, že sériovým vrahem je ten pachatel, který se dopustí vraždy tří a více osob. Nová definice však mluví o dvou a více obětech. Většina definic zdůrazňuje čas uplynulý

mezi jednotlivými vraždami, tento fakt je zásadní při odlišování sériových vražd od ostatních, zejména masových vražd. U sériových vražd totiž dochází k časovým prodlevám mezi jednotlivými vraždami, kterým se přezdívá období „cooling-off“, při kterých dochází k emocionálnímu „vychladnutí“ pachatele a jeho přípravě k další vraždě. Aby se zamezilo přílišné složitosti definice, motiv pachatele nebyl zahrnut do její konečné podoby. (FBI, 2018)

Podle Čírtkové jsou sérioví vrazi jedinci, kteří nemají žádné morální zábrany a nepocítují výčitky svědomí. Své oběti vnímají jen pouze jako spotřební materiál. Čírtková také zmiňuje, že téměř 90 % těchto vrahů trpí disociační poruchou osobnosti. Tyto osoby nerespektují normy společnosti, jsou citově chladní, neempatičtí, necítí vinu a mají nízkou frustrační toleranci. Bývají velmi egocentričtí, někteří z nich mohou dokonce trpět narcistickou poruchou osobnosti. (Čírtková, 2008)

Organizovaní a neorganizovaní sérioví vrazi

Drbohlav uvádí, že sériové vrahy lze rozdělit podle různých kritérií. Jedna z nejznámějších typologií sériových vrahů, která je základem analýzy trestného činu nebo také profilování podle FBI, rozděluje tyto osoby do dvou kategorií, organizovaní a neorganizovaní sérioví vrazi. Neorganizovaní sérioví vrazi své činy neplánují, jednají impulzivně. Po spáchání činu vraždy za sebou místo činu neuklízí, tělo oběti zde zanechávají. Organizovaní naopak své činy dopředu promýšlejí. Oproti neorganizovaným sériovým vrahům jednají s větší rozvahou a sebeovládáním. Místo činu organizovaný sériový vrah uklízí a tělo často převáží jinam. (Drbohlav, 2013)

Typologie sériových vrahů dle motivu

Čírtková uvádí dělení sériových vrahů dle jejich motivace do šesti skupin. První skupinou jsou sérioví loupežní vrazi, jejichž motivem je hamižnost. Vraždí proto, aby zamaskovali svůj čin. Dalším typem jsou sérioví vztahoví vrazi, ti hledají své oběti mezi rodinnými příslušníky či známými. Jejich motivem je získání majetku, nebo vyvázání se z partnerství. Další skupinou jsou sérioví vrazi z přesvědčení. Tito pachatelé zastávají různé náboženské, politické, či eticko-ideologické názory a jsou kvůli nim ochotni vraždit. Čírtková také uvádí sériové nájemné vrahy, kteří nejsou nutně motivováni finanční odměnou. Často vraždění chápou jako plnění rolí, které mají v určité kriminální skupině. Sérioví dispoziční vrazi se vyznačují tím, že pohnutky jejich vražedných činů nejsou jednotné. Vraždí z vnitřní motivace, jakou může být například sexuální potřeba, ale také

z vnější motivace. K vraždění se rozhodují na základě momentálních okolností. Poslední skupinou jsou sexuální sérioví vrazi. (Čírtková, 2008)

Dle Poněšického je většina sexuálních vrahů agresivními sadisty, kterým se také někdy přezdívá útoční nebo predátorští sadisti. Tito jedinci pro dosažení vzrušení potřebují danou osobu učinit nehybnou. Těmto vrahům nejde primárně o zabití, ale spíše právě o znehybnění oběti. Je pro ně zásadní možnost libovolné manipulace s obětí. Někteří z těchto vrahů po činu poškozují, nebo uřezávají genitální části těla oběti a později s nimi masturbují či je pojídají. Typická sadistická vražda bývá pečlivě naplánovaná. Vrah si povětšinou vybírá neznámou ženu, tu nejdříve sleduje a poté přepadává. Nejčastěji svojí oběť uškrtí. Sadistický vrah je obvykle sociálně izolovaný jedinec, bývá citově plochý, introvertní. Často má závislý vztah na svou hyperprotektivní matku, nebo naopak v dětství trpěl odmítáním svými rodiči, či zanedbáváním. Má pocity méněcennosti a sadistický čin mu dává pocit nadvlády. V dětství se často u těchto pachatelů vyskytuje mučení a zabíjení zvířat či zakládání ohňů. Mnohdy se také při svém vývoji potýkají s obdobím, kdy jsou nespokojeni s vlastním pohlavím. (Poněšický, 2010)

Čírtková uvádí další typologii sériových vrahů, která je rozděluje do čtyř skupin. Prvním typem je vizionářský sériový vrah, ten vraždí pod vlivem halucinací, nebo bludných představ. Na takového pachatele je pohlíženo jako na nepřičetného. Dalším typem je misionářský vrah. Tento pachatel vraždí z vnitřního přesvědčení. Čin vraždy chápe jako své poslání, misi. Jeho oběti jsou lidé, kteří jsou členy určité skupiny, proti které cítí nenávist. Vraždí z náboženských, etnických či jiných důvodů. Velmi často se jedná o nenápadného a do svého okolí dobře integrovaného jedince. Má tendenci své oběti dehumanizovat a nemá pocit viny. Třetí skupinou jsou hédonističtí vrazi. Existují tři podskupiny těchto sériových vrahů. První podskupinou jsou klasičtí sexuální, sadističtí vrazi, kterým se v angličtině přezdívá „lust killers“, ti vraždí pro sexuální uspokojení. Vrazi v druhé podskupině vraždí ze zvědavosti. Dychtí po silných zážitcích a zkušenostech. Anglicky se tyto vrazi označují jako „thrill-oriented killers.“ Třetí podskupinou jsou „comfort-oriented killers“, jejichž motivace je velmi odlišná. Vraždí, aby získali majetek. Může se například jednat o vraždy kvůli získání životní pojistky. Posledním typem jsou vrazi orientovaní na moc a kontrolu nad obětí. Libují si v tom, že rozhodují o životě a smrti své oběti. (Čírtková, 2008)

Masoví vrazi

Válková, Kuchta a kolektiv (2012) píší, že o masovou vraždu se jedná pokud: *„Pachatel zabije při jedné příležitosti, tj. v jeden okamžik na stejném místě, minimálně tři oběti. Mezi vraždami pachatel emocionálně „nevychladá.“* (Válková, Kuchta, 2012, str. 465)

Motivace masových vrahů je nejčastěji msta, nebo nenávist. Oběti mohou být známí pachatele, ale velmi často také cizí lidé. Mnohdy vražedné jednání těchto pachatelů končí sebevraždou. Masoví vrazi před spácháním činu trpí dlouhodobou frustrací, cítí se poníženi a selhávají v sociálních vztazích. Často žijí v izolaci od ostatních a mohlo u nich dojít ke ztrátě například zaměstnání, nebo partnera. Jsou přesvědčeni, že jejich problémy jsou způsobeny druhými lidmi. Důvodem jejich konání může být touha po ukončení vlastního života spojená s nenávistí vůči určitým lidem, nebo celé společnosti. Svým činem chtějí získat pozornost ostatních a demonstrovat své utrpení, o kterém jsou přesvědčeni, že jim bylo způsobeno. (Válková, Kuchta, 2012)

Čírtková ve své publikaci masové vrahy označuje jako šílené střelce a rozděluje je do několika skupin. První skupinou jsou šílení střelci z frustrace. Tito vrazi se před svým činem nachází v tísní vyvolané vnějšími stresujícími okolnostmi. Důvody této frustrace mohou být události v lidském životě celkem běžné. Může se například jednat o nešťastnou lásku, nebo ztrátu zaměstnání. Šílení střelci z frustrace bývají pasivně agresivně založení, trpí problémy s vlastní identitou, jsou uzavření a mívají slabou sebekontrolu, která je spojená se sklonem k impulzivnímu chování. Druhou skupinou jsou šílení střelci z fanatismu, ti vraždí z přesvědčení. Terčem jejich útoku je skupina osob, kterou považují za původce zla. Jsou to lidé s vysokou intolerancí a nesnášenlivostí, jedná se spíše o jedince vyššího věku. Třetí skupinou jsou šílení střelci, konající na pozadí duševní choroby. Důvodem jejich vražedného jednání je duševní choroba, v tomto případě se jedná o psychózy jako je například schizofrenie, deprese, nebo paranoia. (Čírtková, 2015)

Záchvatoví vrazi

Záchvatový vrah, neboli „spreed killer“ vraždí při páchaní jiného trestního činu, zejména loupežného přepadení. Vraždí nejméně tři oběti během třiceti dnů. Záchvatový vrah je vlastně kombinací sériového a masového vraha. Stejně jako sériový vrah vraždí na různých místech, ale stejně jako u masového vraha nedochází mezi jednotlivými vraždami, na rozdíl od vraha sériového, k emočnímu zklidnění, tzv. „cooling-off.“ (Válková, Kuchta, 2012)

4. Faktory ovlivňující vražednou agresi

Faktorů, majících vliv na vražednou agresi, je nepřehledné množství. V této kapitole jsou popsány vybrané faktory, které se nejčastěji podílí na vzniku agrese vedoucí k vražednému jednání. Z důvodů velkého množství těchto faktorů, je některým věnována větší pozornost, některé jsou zde uvedené jen stručně.

Fischer a Škoda ve své publikaci rozděluje aspekty, které mají vliv obecně na agresivní chování, na vrozené, neboli biologické a získané, neboli sociální. Každý jedinec má vrozené dispozice k agresivnímu chování, liší se pouze míra těchto předpokladů. (Fischer, Škoda, 2014) Garbarino uvádí, že na vražedné jednání mají vliv jak faktory vrozené, tak také události, ke kterým dochází v průběhu socializace. (Garbarino, 2015)

Lovaš zmiňuje, že obecně k agresivnímu chování mají tendenci ty osoby, které mají určité predispozice jednat agresivně. Agrese je vyvolána vnějšími podněty, je ovlivněna biologickými, osobnostními a sociálními faktory. Některé faktory přímo agresi vyvolávají, jako například frustrace, útok nebo bolest. Jiné faktory mají vliv na celkové naladění jedince, podporují výskyt agresivního jednání. Jedním z důležitých faktorů je také tlumení nežádoucího chování, k čemuž může docházet například při určitých sociálních situacích nebo při intoxikaci organismu alkoholem, či drogami. Lovaš také zdůrazňuje vliv sociálního prostředí a vliv médií. (Lovaš, 2008)

Válková a Kuchta rozděluje příčiny kriminálně agresivního chování do dvou kategorií. První skupinou jsou příčiny instinktivistické, jedná se o vrozené činitele. Druhou kategorií jsou příčiny environmentalistické, podle kterých je příčinou násilného jednání vliv prostředí. V publikaci je zdůrazněno, že vývoj člověka je ovlivněn jak geneticky, tak prostředím ve kterém vyrůstá a žije. Agresi lze chápat jako základní reakci organismu na ohrožení, člověku je vrozená, neučí se jí. V průběhu socializace si však vytváří zábrany agresivního jednání, učí se uvolňovat agresi společensky přijatelnými způsoby. Vedle útlu agrese při socializaci také dochází k vytváření hlubších emocionálních vazeb a empatie. U jedinců, kteří páchají zvláště závažné násilné trestné činy, při socializaci dochází k nedostatečnému osvojení těchto skutečností. (Válková, Kuchta a kol., 2012)

4. 1. Biologické faktory

Podle Lovaše jsou biologické faktory, které ovlivňují obecně agresivní chování, především charakteristiky spojené s fungováním nervového systému, biochemických procesů a dědičnosti. Agrese je řízená určitými oblastmi mozku. Aktivací těchto oblastí mozku zesiluje hostilní chování. (Lovaš, 2008)

Genetika

Lovaš zdůrazňuje vliv dědičnosti na agresivní chování. Uvádí, že výzkum dvojčat dokazuje, že agresivita může být částečně zděděná. Při tomto výzkumu dochází k porovnávání dvojvaječných dvojčat žijících ve stejném prostředí s dvojčaty jednovaječnými, žijícími také ve stejném prostředí. U jednovaječných dvojčat dochází k větší míře shody genetických rysů, než u dvojčat dvouvaječných, což se týká i větší shody agresivního jednání. (Lovaš, 2008)

Pincus uvádí, že dědičnost může hrát určitou roli při násilném chování jedinců. Zmiňuje zde psychická onemocnění, jakou je například schizofrenie nebo bipolární afektivní porucha, která mohou být dědičná. Tyto poruchy se mohou projevit násilným jednáním, zejména v kombinaci s dalšími faktory. (Pincus, 2001)

Čermák zmiňuje, že podle mnoha výzkumů, byla zjištěna větší tendence jednat agresivně u jedinců s chromozomálním karyotypem XYY. Přebývající chromozom Y bývá dáván do souvislosti s agresivním chováním u mužů. Čermák také upozorňuje na velký poměr jedinců s tímto chromozomálním karyotypem ve věznicích. Chromozom Y má v normálním chromozomálním karyotypu XY vliv na distribuci hormonů. U mužů, kteří mají ve svém karyotypu nadbytečný chromozom Y, dochází k většímu vylučování mužských hormonů, jsou většího tělesného vzrůstu a mají více svalové hmoty. V sociálním prostředí pak mohou mít tendenci jednat více agresivně. Kromě vyšší míry testosteronu na to může mít vliv také zkušenost, že vyšší hmotnost vede k úspěchu při agresivním jednání. (Čermák, 1999)

Pincus uvádí výzkum, který byl proveden u vězňů s násilným chováním. U velkého množství vězňů byl zjištěn chromozomální karyotyp XYY. Pincus však upozorňuje na fakt, že tento výzkumný vzorek byl sestaven pouze z mužů s násilným chováním, proto každý s tímto karyotypem logicky vykazoval agresivní chování. Uvádí, že pozdější výzkumy, které do výzkumného šetření zahrnuly širokou veřejnost, toto tvrzení přinejmenším zpochybnilo. (Pincus, 2001)

Zvláštnosti mozku

Pincus ve své publikaci píše o neurochemické teorii. Podle této teorie nízká hladina serotoninu v mozku způsobuje agresivní jednání. Serotonin je v mozku důležitý pro import nervových signálů mezi nervovými buňkami. Nedostatek serotoninu způsobuje depresivní stavy, které mohou přispívat k násilnému jednání. (Pincus, 2001)

U vrahů, kteří jednají impulzivně, se objevuje snížená aktivita v části mozku, která má vliv na sebeuvědomění, zpracovávání emocí a citlivost k násilí. Vyskytuje se u nich také nižší funkce v části mozku nazývané prefrontální kortex, kde dochází k regulaci a kontrole chování. U sériových vrahů se naopak v této oblasti mozku objevuje vysoká aktivita. Nízká aktivita, až o 18 % nižší, než u běžné populace, se u těchto vrahů objevuje v amygdale. Amygdala je centrem emocí, zahrnující empatii, svědomí a soucit. (Serio, 2018)

Pincus upozorňuje, že mozek není formován pouze geneticky. Na formování mozku má také vliv senzorické vnímání okolí, kdy dochází k nevratným změnám. Zejména týrání a zanedbávání dítěte zásadně ovlivňuje fungování jeho mozku. (Pincus, 2001)

Pohlaví

Jedním z biologických aspektů, který má vliv na míru agresivity jedince je pohlaví. Vágnerová uvádí, že obecně mají k agresi větší sklon muži. Souvisí s tím hladina mužského hormonu testosteronu. U mužů, kteří mají vysokou hladinu tohoto hormonu, lze pozorovat větší agresivitu a nápadné konfliktní jednání. S vyšší hladinou testosteronu souvisí také větší tendence vyhledávat vzrušení a také sklon k dominanci a asertivitě. Nejvyšší hormonální hladina testosteronu bývá v mladším věku, proto lze nižší věk u mužů považovat také za jeden z faktorů zvyšujících riziko násilného chování. Zvýšená agresivita u mužů je podmíněna zejména biologickým vymezením mužské role, která vyžaduje větší bojovnost, ale také společenské očekávání, které posiluje dominanci a schopnost sebeprosazení mužů. (Vágnerová, 2012)

Douglas a Olshaker ve své publikaci poukazují na studie FBI, které potvrzují, že ženy mnohem méně často páchají trestný čin vraždy. Tyto studie se zabývají ženami, které vyrůstaly v rodinách, kde docházelo k týrání, zneužívání a zanedbávání. Tyto ženy byly srovnávány s mužskými pachateli trestného činu vraždy, kteří také pocházeli z obdobných dysfunkčních rodin. Ze studií vyplývá, že oproti mužům, své negativní emoce neventilují natolik agresivně vůči jiným. Ženy vyrůstající v nepříznivých rodinných podmínkách mají tendenci svou agresi mířit spíše na svoji osobu, mohou se chovat

sebedestruktivně, propadají například závislostem na drogách nebo alkoholu. (Douglas, Olshaker, 1999)

Heretik shodně uvádí, že muži jsou velmi častěji pachateli vražd. Upozorňuje však na pomalý růst počtu ženských vražedkyň. Ženy jsou pachatelkami trestného činu vraždy zhruba ve 12-15 % případů. Kromě biologických předpokladů pohlaví, má na agresi vliv také sociokulturní a politicko-ekonomické faktory. Ženy jsou obecně při výchově více kontrolovány autoritami, jsou vedené k větší konformitě a menší agresivitě. Vraždy jsou páchané ve větší míře v těch zemích, kde mají ženy větší svobodu a rovnoprávnost. Ženy jako pachatelky trestného činu vraždy častěji než muži, usmrcují osoby sobě blízké, především své partnery nebo děti. Důvodem je fakt, že ženy tráví více času v rodinném prostředí, tím pádem mají oproti mužům více interakcí s rodinnými příslušníky. U žen vražedkyň se také častěji než u mužů vražd objevuje závažné psychické onemocnění. Zejména u vražd dětí jsou ženy mnohem častěji diagnostikovány jako psychicky nemocné. (Heretik, 2012)

Chování těhotné ženy

Podle Pincuse většina matek vězňů odsouzených v USA k trestu smrti, požívala během těhotenství alkohol nebo drogy. U těchto matek také pravděpodobně nedocházelo v době těhotenství k dobrým stravovacím návykům a užívání vitamínových doplňků. (Pincus, 2001)

Koukolík a Drtilová ve své publikaci píše o tom, že jedním z vlivů, podílejících se na vzniku antisociální poruchy, je kouření tabáku matky v době těhotenství. Pokud budoucí matka kouří jeden balíček cigaret denně, je zde 1,4 až 2,5 krát větší pravděpodobnost výskytu poruchy než u dítěte matky nekuřačky. U chlapců je toto riziko vyšší než u dívek. Kouření těhotné ženy výrazně zvyšuje u dítěte riziko vývoje ADHD, které se může podílet na vražedném jednání. (Koukolík, Drtilová 2006)

4. 2. Psychologické faktory

V této kapitole jsou popsány vybrané psychologické faktory, které mohou zásadně ovlivňovat jednání člověka a pojit se s vražedným jednáním.

Porucha osobnosti

Heretik ve své publikaci píše, že nejčastější psychickou poruchou u pachatelů vražd, jsou poruchy osobnosti. Nejrizikovějšími povahovými rysy jsou pak výbušnost, agresivita, nebo hysterie. (Heretik, 2012)

Poruchu osobnosti definuje Vágnerová (2012) jako: „*Určitý, trvalý a těžko ovlivnitelný vzorec osobnostních rysů, které se odlišují od aktuální sociokulturní normy.*“ (Vágnerová, 2012, str. 513)

U jedince s poruchou osobnosti dochází k nadměrnému zvýraznění určitých vlastností osobnosti. Tito jedinci se liší v citovém prožívání, uvažování a chování. Dochází k narušení sebehodnocení a celkového vztahu k sobě samému. Osoby s poruchou osobnosti mají problém s adaptací ve společnosti. Je to stav, který je trvalý a přetrvává po celý život jedince. Příčiny vzniku poruchy osobnosti mohou být interakce biologických a psychosociálních faktorů. (Vágnerová, 2012)

Heretik uvádí, že podle zkoumání 176 znaleckých posudků pachatelů vražd, byla celkem u 73,8 % z nich zjištěna porucha osobnosti. Nejčastější poruchou osobnosti byla disociální porucha osobnosti, a to u 19,3 % vrahů. (Heretik, 2012b)

Podle Heretika je pro **disociální poruchu osobnosti** typická především dráždivost, agrese, nízká empatie, bezohlednost, nezodpovědnost, sklon k podvádění a lhaní. Často se vyskytuje u vražd motivovaných finančním ziskem. Typická je také pro vrahy sériové. (Heretik, 2012b)

Koukolík tyto osoby považuje za psychopatické a popisuje je jako dravce, kteří nemají svědomí, rádi zastrašují druhé a k dosažení svých cílů používají násilí. Jsou egocentričtí, arogantní, velmi často podvádějí, mají rádi vzrušení a hojně ho vyhledávají, jsou impulzivní, bezcitní. U těchto jedinců se objevuje oploštěný afekt, kdy je jedincovo cítění a prožívání zcela povrchní. Jejich největšími životními cíly bývají zpravidla: moc, majetek a sex. Zásadní je pro ně především moc, a to nejlépe absolutní moc. Tím, že má jedinec moc, dostává přístup k majetku a sexu, kdy se stává důležitá spíše kontrola nad druhým partnerem, než samotný prožitek. (Koukolík, 2006)

Heretik dále píše o **paranoidní poruše osobnosti**. Ta se vyznačuje nadměrnou citlivostí k neúspěchu, vztahovačností a podezříváním. Vrazi, trpící touto poruchou osobnosti, velmi často vraždí z pomsty za mnohdy domnělé křivdy, které jim byly způsobeny. Další porucha osobnosti, která stojí za zmínku je **hraniční porucha osobnosti**, která je typická především u žen vražedkyň. Tito jedinci mají tendenci jednat impulzivně, podrážděně, jsou nepřizpůsobiví a mívají problémy s udržení hranic v interpersonálních vztazích. **Schizoidní porucha osobnosti** se také vyskytuje u pachatelů vražd. Tyto osoby bývají citově chladné, trpí nedostatkem empatie, udržují si odstup od ostatních a jsou neschopni prožití a vyjádření hlubokých citů. Způsob, jakým provádí své činy, bývá velmi brutální. Často se objevují mezi vrahy sériovými. Další poruchou osobnosti vyskytující se u vrahů je **histrionská**, u té je kritická především vysoká reaktivnost, dramatičnost, expresivní chování, egocentričnost a bezcitnost. Tito jedinci jednají často ze zništných důvodů. Dále Heretik uvádí **narcistickou poruchu osobnosti**. Osoby s touto poruchou osobnosti nemají dostatek empatie a mají potřebu být obdivováni. Vraždí především kvůli pocitu moci, dominance, kontroly nad obětí, často v reakci na zranění jejich ega. Poslední poruchou osobnosti, spojovanou s vražedným jednáním, je **kompulzivní porucha osobnosti**. Jedinec s touto poruchou osobnosti má sníženou schopnost dávat najevo vřelé pocity a emoce, má tendence k perfekcionismu, je přesvědčen, že ostatní odmítají jeho způsoby řešení věcí. (Heretik, 2012b)

Heretik uvádí, že velká většina vrahů s disociální poruchou osobnosti zažívala v dětství citově chladnou výchovu nebo výchovu v dětských domovech. Často tyto osoby trpí v dětství poruchou chování. Méně často konají pod vlivem silného afektu. (Heretik, 2012a)

Mentální deficit

Heretik jako jeden z možných faktorů, které mohou mít vliv na vražedné jednání, uvádí mentální retardaci. Při mentální retardaci je rizikovým faktorem zejména zhoršené ovládání pudové složky osobnosti. Na násilnou trestnou činnost má pak vliv především spojení s jinými psychickými poruchami a onemocněními. Jedná se zejména o komorbiditu s poruchami osobnosti a závislostmi. Heretik zmiňuje mentální subnormu, která se týká jedinců s IQ v pásmu 70-90. Tito jedinci selhávají v náročných životních situacích, jejich reakce na psychickou zátěž bývá právě násilí. (Heretik, 2012a)

Heretik také uvádí, že podle výzkumu 176 znaleckých posudků pachatelů vražd byl zjištěn intelektový deficit u 28,4 % vrahů. (Heretik, 2012b)

ADHD

Koukolík a Drtilová píší o ADHD, neboli poruše pozornosti s hyperaktivitou, někdy také nazývané lehké mozkové dysfunkci. ADHD se projevuje poruchou pozornosti, nebo hyperaktivitou, v některých případech kombinací obojího. Velmi často, až v polovině případů se u těchto dětí vyskytuje opoziční a antisociální porucha chování. Tento syndrom je častější u chlapců. (Koukolík, Drtilová, 2006)

Heretik uvádí, že děti s lehkou mozkovou dysfunkcí mají často problémy v chování a bývají hostilní. Důvodem tohoto chování může být fakt, že tyto děti mají problém se zpracováváním toho, co slyší, ale také s vyjadřováním svých myšlenek. Narušená verbální komunikace pak ztěžuje interpersonální vztahy. (Heretik, 2012)

Dle Pincuse je navíc u jedinců s ADHD větší pravděpodobnost týrání ze strany rodičů. Hyperaktivita takového dítěte může v rodičích, kteří mají k patologickému zacházení s dítětem předpoklady, toto jednání vyvolat. Týrání je jedním z faktorů, které se mohou podílet na budoucím vražedném jednání. (Pincus, 2001)

4. 3. Sociologické faktory

V této kapitole je uvedeno několik vybraných sociologických faktorů, které mohou mít vliv na agresivní chování. Velká část této kapitoly je věnována prostředí rodiny, a to z toho důvodu, že je zásadní při utváření osobnosti dítěte.

Nistor-Lung a Neagu uvádějí, že kriminální chování může být naučené a objevuje se v procesu interakce s ostatními jedinci, a to zejména v malých skupinách. Důvodem, že se jedinec stane kriminálním, je fakt, že je v procesu socializace v přímém kontaktu s tímto druhem chování. (Nistor-Lung, Neagu, 2013)

4. 3. 1. Prostředí rodiny

Rodina je nejdůležitější sociální skupinou. Zabezpečuje uspokojování fyzických, psychických a sociálních potřeb. V prostředí rodiny jedinec získává zkušenosti a vzorce chování, které nelze získat v jiném prostředí. Rodina je zdrojem určitého systému hodnot, které mají vliv na jednání jednotlivých členů, je nositelem budoucích společenských rolí dítěte. V rodině dochází k formování identity jedince. Prostředí rodiny však může být v některých případech zátěží pro dítě. Může dojít k psychosociálnímu narušení vývoje jedince, a taková rodina může být zdrojem vzniku a rozvoje některých psychických problémů následovaných sociálně patologickým jednáním. (Fischer, Škoda, 2014)

Vágnerová zmiňuje, že rodiče, kteří mohou být rizikovými při působení na vývoj dítěte, jsou ti rodiče, kteří nemají pro rodičovství dostatečné kompetence. Nemají schopnosti potřebné k přijatelnému způsobu výchovy. Bývají to například jedinci somaticky nebo psychicky nemocní, jedinci s poruchou osobnosti, závislí na alkoholu, nebo drogách, nebo ti, kteří byli v dětství citově deprivováni. Mohou to být také lidé, kteří nemají k rodičovství dostatečnou motivaci. Zajímají se spíše o své osobní problémy a zájmy, než o své děti. Mohou to být mladí rodiče, lidé žijící v chudobě nebo jedinci, kteří upřednostňují svou profesní kariéru. (Vágnerová, 2012)

Garbarino ve své knize píše o tom, že u pachatelů vražd bývají rozhodující traumata, kterými si v útlém věku prošli, a která mají velmi negativní vliv na jejich uvažování. Tito jedinci v sobě nesou bolest, která jim byla způsobena a která velmi často formuje jejich chování. Uvádí zde výzkum, ze kterého vyplývá, že pokud se narodí dítě s méně závažným neurologickým onemocněním a vyrůstá v dysfunkční rodině, je u něj až čtyřikrát pravděpodobnější, že se dopustí násilného trestného činu, než dítě vyrůstající ve stabilním rodinném prostředí. (Garbarino, 2015)

Absence jednoho z rodičů

Helus se ve své publikaci zmiňuje o neúplné rodině a jejím vlivu na vývoj dítěte. Píše zejména o absenci otce. Pokud matka v dítěti buduje dobré vzpomínky na otce, zůstává otec pro dítě trvalou autoritou. Pokud však matka hodnotí absentního otce negativně, dítě má pak k otci také negativní vztah. Tato skutečnost může mít za následek nevyvinutí přirozených vztahů k mužským autoritám. Kritická je tato situace zejména u chlapců. Absence jednoho z rodičů může být také skrytá. Dítě vyrůstá s oběma rodiči, jeden z nich však neplní svou rodičovskou roli. Dítě přehlíží nebo je mu citově uzavřen. Tento stav vytváří napětí v rodinných vztazích. (Helus, 2015)

Porušená vazba

Pokud mluvíme o delikventním chování, je důležité zdůraznit teorii vazby od Johna Bowlbyho. Ta považuje za důvod takového jednání porušenou vazbu mezi dítětem a matkou. V období, kdy si dítě vytváří postoje vůči hodnotám a normám dochází k absenci mateřské lásky, a to má zásadní vliv na jeho další jednání. (Bowlby, 2010)

Dle Bowlbyho teorie vazby existují čtyři typy vazby, označované jako A až D. Kritické jsou především vazby C a D. Vazba typu C vzniká na základě kolísavého a nevypočitatelného vztahu rodičů k dítěti. Jedinci s tímto typem vazby mívají problémy vyrovnat se s odchodem někoho blízkého, bývají velmi výbušní a mají tendenci kolísat

mezi vyhledáváním kontaktu s lidmi a jeho odmítáním. Dochází u nich ke špatné interpretaci chování druhých a jejich reakcí na frustraci bývá často agrese. Typ vazby D, neboli nejistá vazba, se týká především jedinců, kteří byli v dětství týráni či zneužíváni. Takové děti vnímají svět jako nepřátelské místo a dochází u nich k bizarním agresivním fantaziím. Dětem s porušenou vazbou chybí pozitivní sociální zkušenosti. (Bowlby in Čírtková, 2008)

Při dlouhodobé ztrátě kontaktu dítěte s matkou dochází k separační úzkosti, která může vyústit v pozdější poruchy chování. (Nakonečný, 2009)

CAN syndrom

Vágnerová (2012) definuje CAN syndrom, neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte jako: *„Poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné.“* (Vágnerová, 2012, str. 593)

Podle Fischera a Škody se jedná o negativní důsledky způsobené špatným zacházením s dítětem. Vznikají na základě zanedbávání, týrání a zneužívání. (Fischer, Škoda, 2014)

Na agresivní chování jedince má vliv **citová deprivace** neboli strádání. Při zanedbávání dítěte dochází dle Vágnerové k poškození, které vzniká kvůli nedostatečnému uspokojování potřeb. Je to nedostatek něčeho, strádání neboli deprivaci. Deprivace může mít zásadní dopad na vývoj osobnosti dítěte. Nejhorší důsledky má především deprivace citová, kdy nejsou dostatečně uspokojovány citové potřeby dítěte. K citové deprivaci dochází tehdy, když matka nejeví o dítě zájem. Matka je pro dítě při jeho vývoji zdrojem pocitu jistoty a bezpečí. Tento pevný vztah je velmi důležitým pro rozvoj osobnosti dítěte. Díky tomuto vztahu dochází k posilování pocitu vnitřní jistoty a vyrovnanosti, schopnosti udržovat kladný vztah k sobě a ke svému okolí a také schopnost navazovat a udržovat vztahy s druhými. Jiný způsob pro získání této zkušenosti neexistuje, citová deprivace má proto pro vývoj osobnosti dítěte fatální důsledky. Deprivované děti mají velmi často problémy s porozuměním významu chování lidí okolo a dokonce i toho svého. Je pro ně obtížné vyznat se ve vlastních emocích. Také jim může dělat velký problém uvědomovat si následky svého jednání. Dítě, které je citově deprivované, nemá potřebu se snažit, protože nepoznalo citovou pozitivní zpětnou vazbu za své úspěchy. Deprivovaní jedinci trpí nedostatkem empatie, vztahy které navazují bývají pouze povrchní

a jsou velmi egocentričtí. Tyto děti jsou nedůvěřivé, citově ploché, nepřátelské a dokonce agresivní. Bývají velmi výbušní, reagují zlostně. (Vágnerová, 2012)

Psychické deprivaci jsou vystavené také ty děti, které vyrůstají v ústavní péči. Langmeier a Krejčířová upozorňují na možné poškození duševního vývoje jedinců v ústavních zařízeních. V těchto ústavech se dítěti dostává uspokojení jeho základních tělesných potřeb, jedinci se však nedostává dostatečné individuální pozornosti. Dítě nemůže v tomto prostředí navázat plnohodnotný citový vztah k jedné osobě, kterou by normálně byla matka. (Langmeier, Krejčířová, 1998)

Dle Pincuse je zásadní především, pokud dítě stráví v ústavní péči první dva roky života. Děti vyrůstající v ústavní péči mají problémy s navazováním vztahů a bývají velmi impulzivní. (Pincus, 2001)

Další aspekt, který se podílí na vzniku CAN syndromu, je **sexuální zneužívání**. Fischer a Škoda ve své publikaci uvádějí, že sexuální zneužívání je veškeré vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu nebo chování s cílem uspokojení sexuální potřeby toho, kdo zneužívá. Osoba, která se dopouští zneužívání mívá většinou odlišnou sexuální orientaci, je morálně narušená, sexuálně nezralá. Tito lidé mají velmi nízkou míru sebekontroly a je pro ně obtížné ovládat své pudy. Sexuální zneužívání má na vývoj dítěte velmi negativní důsledky. Sexuálně traumatizovaný jedinec se může v pozdějším věku chovat velmi vyzývavě, nebo naopak může mít ze sexu strach a vyhýbat se mu. Dítě ztrácí pocit bezpečí a jistoty, nedůvěřuje lidem ve svém okolí, pociťuje bezmoc a chybí mu opora. Dlouhodobé zneužívání může u jedince vyvolat rozvoj psychických poruch. Tito jedinci nejsou velmi často schopni partnerského soužití a hrozí u nich, že se sami stanou pachateli sexuálního zneužití. (Fischer, Škoda, 2014)

Garbarino ve své publikaci zdůrazňuje, že u mnoha pachatelů vražd dochází v dětství k výskytu sexuálního zneužívání, či týrání. Tito jedinci poté v dospělosti inklinují k hledání vztahů ryze skrze sexuální potěšení. Zneužívání v dětství a v období dospívání má podstatný vliv na pozdější patologické jednání oběti tohoto činu. Zásadní je v tomto případě zejména období dospívání, kdy stále ještě jedinec nedošel k plnému vyzrání. (Garbarino, 2015)

Pincus upozorňuje na vysoké zastoupení vrahů, kteří byli v dětství týráni, či sexuálně zneužíváni. **Týrání** dítěte je podle něj jednou z nejčastějších příčin jeho násilného chování v dospělosti. Pincus jako neurolog, během svého zkoumání zhruba 150 vrahů zjistil, že celkem 94 % z nich bylo v dětství týráno, nebo sexuálně zneužíváno.

Dlouhodobé týrání, kdy je dítě vystavováno přímému traumatu, nenávratně poškozuje anatomii a funkci jeho mozku. Týrání má devastující účinky na lidskou psychiku. Tyto děti velmi často trpí problémy s udržením pozornosti, bývají nadměrně aktivní, vzdorovití, bojovní, s touhou ničit věci okolo sebe. Tito jedinci mají tendenci jednat riskantně, impulzivně a antisociálně. Týrání a zanedbávání má také vliv na rozvoj disociální poruchy osobnosti, která velmi často souvisí a násilným jednáním. (Pincus, 2001)

Děti, které jsou obětí fyzického či psychického týrání mohou být dle Garbarina nevšímaví k pozitivním sociálním podnětům, reagují přecitlivěle na negativní sociální podněty, objevuje se u nich omezené množství emočních odpovědí, nebo mohou být přesvědčeni, že tou nejlepší strategií při řešení problémů je agrese. Pokud se u nich objevují všechny tyto rysy chování, je až osmkrát více pravděpodobné, že se budou v budoucnu chovat násilně, v porovnání s jedinci, u kterých se tyto rysy chování nevyskytují, ale kteří také byli obětí týrání. (Garbarino, 2015)

Heretik uvádí, že pro budoucí vražedné jednání, je kritické především odmítání dětí rodiči, nadměrné používání fyzických trestů, nebo konflikty mezi rodiči, které jsou doprovázeny fyzickým násilím. Heretik také upozorňuje na přenos násilí mezi generacemi. (Heretik, 2012)

Sociální učení

Podle Řezáče, je sociální učení psychologickým mechanismem socializačního procesu. Sociální učení definuje Řezáč (1998) jako: „*Osvojování si komplexních způsobů chování a jednání přiměřených určité sociální situaci.*“ (Řezáč, 1998, str. 72)

Produktem sociálního učení jsou dle Řezáče zejména sociální role, dále také postoje, hodnoty nebo ideály. Sociální učení probíhá třemi možnými způsoby, těmi jsou sociální posilování, imitace, neboli nápodoba a nakonec identifikace. K **sociálnímu posilování** dochází, když je určité chování odměněno podnětem sociální povahy, sociální akceptací. Takovým podnětem může být například úsměv nebo pochvala. Při tom dochází k uspokojování sociální potřeby - být přijímán. Pokud je chování jedince odměňováno, dochází pak k opakování tohoto jednání. **Imitací**, nebo také **nápodobou**, se rozumí situace, kdy dochází k přebírání takových vzorců chování, za které je odměněn model. Napodobováno je takové chování, kterým model dosahuje stejných nebo podobných cílů, jaké má ten, kdo tyto vzorce chování přebírá. (Řezáč, 1998)

Nakonečný popisuje **identifikaci** jako formu sociálního učení, kdy se jedinec s někým ztotožní, přijme určitý vzor chování za svůj. Předmětem identifikace jsou u dítěte

v nejranějším věku jeho rodiče, kdy dochází k hlubokému ztotožnění. Dítě se chová tak, jak se domnívá, že by se rodiče chovali na jeho místě. Předpokladem pro identifikaci je silná citová vazba, kterou může být láska, ale i nenávist spojená se strachem. (Nakonečný, 2009)

Řezáč popisuje, že v případě napodobování i identifikace jde o přejímání chování. Upozorňuje však na odlišnost motivu. Pokud jedinec napodobuje, přejímá pouze určité vzorce chování, které hodnotí jako efektivní. Při identifikaci však dochází k přebírání chování objektu jako celku. Dítě pak přebírá vzorce chování, kterým ani samo nerozumí. (Řezáč, 1998)

Hayesová zmiňuje, že sociálním učením se člověk učí také agresivnímu chování. Tato skutečnost se opírá o teorii agrese Alfreda Bandury, který tvrdí, že agrese je naučená. Pokud je agresivní chování jedince posíleno, například tím, že dosáhne svého cíle, dochází pak k posílení a opakování tohoto jednání. (Bandura in Hayesová, 2013)

Garbarino uvádí, že mnoho vrahů má problém s regulací emocí, a to zejména z důvodu, že byli v dětství svědky častých patologických emocionálních projevů. Tyto způsoby reagování pak v průběhu svého vývoje přijali za své. Neosvojili si vhodné způsoby zvládání negativních životních událostí, protože se je neměli od koho naučit. (Garbarino, 2015) Pincus uvádí, že svědomí, empatie, morálka a etické chování nejsou něčím, s čím se člověk rodí, ale je to něco, čemu se učí během procesu socializace. Jedinec má tyto vlastnosti tedy pouze tehdy, pokud se s nimi setkával v prostředí, ve kterém vyrůstal. (Pincus, 2001)

Chudoba

Dle Koukolíka a Drtilové je jednou z příčin násilného chování jedince vyrůstání v chudobě nebo bídě. (Koukolík, Drtilová, 2006)

Koukolík uvádí, že chudoba, nebo bída je pojem popisující stav, kdy jedinec nemá dostatek peněz nebo hmotného vlastnictví. Tento fakt negativně ovlivňuje kvalitu jeho života. Chudoba může být relativní nebo absolutní. Relativní chudoba je měřena porovnáváním na určitém území. Absolutní chudoba je stav, kdy si člověk není schopen zajistit základní životní potřeby jako dostatečnou potravu nebo ubytování, a kdy může tento stav vést k ohrožení jeho života. (Koukolík, 2010)

Dle Válka a Kuchtové jedinci kteří žijí v chudobě, páchají zejména majetkovou trestnou činnost. Pro některé jedince je jediným možným způsobem, jak získat určitou věc, trestná činnost. (Válková, Kuchta, 2012)

4. 3. 2. Lokální prostředí

Kraus uvádí, že podle Pilche a Lepalczyka lokální prostředí tvoří skupinu lidí, žijících na určitém, ohraničeném místě. Tito lidé uznávají stejné tradice, symboly a hodnoty, využívají stejné instituce a služby a žijí v určitém pocitu sounáležitosti. (Pilch a Lepalczyk in Kraus, 2014)

Dle Krause lokální prostředí působí na jedince a na utváření jeho osobnosti. Zásadní je rozdělení lokálního prostředí na venkovské prostředí a městské prostředí. Kraus zdůrazňuje odlišný vliv těchto dvou lokálních prostředí na výchovu jedince. Upozorňuje na vyšší výskyt sociálně patologických jevů v městských a průmyslových lokalitách. Jedinci vyrůstající na venkově mohou působit méně výchovných problémů, než děti vyrůstající ve městech. Městské děti však mohou být, oproti těm venkovským, více přizpůsobiví, samostatní a disciplinovaní. Důležité je si však uvědomit, že rozdílnosti mezi těmito dvěma prostředími se s postupem času stírají. Venkovské prostředí se začalo přibližovat tomu městskému. Určité rozdílnosti, například ve způsobu bydlení, však zůstávají. Kraus také zmiňuje zvláštní typ městského prostředí, kterým je sídliště. Upozorňuje na to, že v těchto lokalitách je často nedostatek nejrůznějších travnatých ploch, hřišť a parků, což může negativně působit na utváření osobnosti jedince. (Kraus, 2014)

Garbarino ve své publikaci zdůrazňuje prostředí, ze kterého pachatel trestného činu vraždy pochází za velmi důležitý faktor. Zmiňuje zde studii, která odhaluje, že ze vzorku desetiletých dětí s poruchou chování, vyrůstajících v lokalitách, které by se daly považovat za problémové, se celkem 60 % z nich stalo delikventními v dospívání. V dobrých sousedstvích to bylo pouhých 15 % dětí ze zkoumaného vzorku. Pokud jedinec pochází ze špatného prostředí, je u něj tedy mnohem více pravděpodobné, že se bude častěji dopouštět špatných životních rozhodnutí. Mnoho jedinců, kteří vyrostli v lokalitách s vysokou kriminalitou, si vytvoří představu, že násilí je morálně přípustné v případě, kdy jsou ohroženi nebo nerespektováni. Také mohou mít nízkou úctu k lidskému životu. Takové představy mohou být ještě více umocňovány rodiči, kteří mají totožný přístup k životu. Dítě se v takovém případě adaptuje na tento systém hodnot, který považuje agresi za vhodnou odpověď na konflikt. (Garbarino, 2015)

Pincus uvádí, že v prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, dochází k sociálnímu učení. Určité skupiny uznávají hodnoty, které podporují násilné jednání. Jedinci vyrůstající v takovém prostředí mají pak predispozice k tomu, jednat násilně při běžných mezilidských sporech a nedorozuměních. (Pincus, 2001)

4. 3. 3. Média

Čírtková uvádí, že je pro propuknutí vražedného jednání zásadní podmiňování agrese, neboli fakt, že si jedinec přivykne na myšlenku zabíjení. Klíčové je také tlumení zábran této agrese. Jako trénink tak mohou sloužit počítačové hry, ve kterých dochází k vraždění. Člověk při hraní těchto her ztrácí zábrany a přivykává si na myšlenku činu vraždy. K násilí dochází při spojení narůstající agresivní tendence a klesajících zábran k agresi, k čemuž mohou násilné počítačové hry přispět. (Čírtková, 2008)

Lovaš také zdůrazňuje vliv médií na agresivní chování jedince. Ve své publikaci zmiňují pojem mediální násilí, které původně představovalo prezentaci násilí v televizi a to, jak zvyšuje výskyt agrese ve společnosti. V současné době tento pojem zahrnuje také prezentaci násilí na internetu a prostřednictvím video her. Lovaš upozorňuje na fakt, že vliv sledování agrese v médiích na následné agresivní jednání byl potvrzen nepřeborným množstvím různých výzkumů. Mediální násilí rozšiřuje repertoár chování, může fungovat jako návod, předmět nápodoby. Během sledování dochází k nárůstu hostilního naladění, což ovlivňuje chování jedince při reálných společenských interakcích. Zásadní je také fakt, že při dlouhodobém sledování dochází ke snižování citlivosti vůči násilí. Důležitá je zde již zmiňovaná teorie sociálního učení od Alfreda Bandury. Při pozorování násilí prostřednictvím médií může docházet k nápodobě tohoto chování. (Lovaš, 2008)

Čermák ve své publikaci uvádí, že časté sledování agrese upevňuje v člověku přesvědčení, že je agresivní chování přípustný způsob řešení konfliktů. Týká se to především dětí a jedinců s porušenými kognitivními funkcemi, kteří nejsou schopni dostatečně porozumět obsahu sdělení určité scény, a zaměřují se tak jen na vnější podobu agrese. Divákovu agresi ovlivňuje v médiích zejména motiv pomsty. Může dojít k identifikaci s postavou, která jedná agresivně, člověk převezme tuto roli. Čím více se agrese v televizi blíží skutečnosti, nebo čím více je detailnější, tím větší je pravděpodobnost, že se agrese objeví i u toho kdo tuto agresi sleduje. Dlouhodobé sledování televize ve člověku může vyvolat pocit ohrožení, což vede k agresivnějším odpovědím v situacích, kdy se jedinec cítí v nebezpečí. Čermák zdůrazňuje, že agrese v televizi ovlivňuje zejména jedince, kteří mají k agresivnímu chování predispozice. Na neagresivní jedince může mít opačný efekt, může docházet k útlumu agresivního jednání. (Čermák, 1999) Douglas a Olshaker zmiňují, že média mohou sloužit jako návod, jak provést čin pro ty, kteří mají sklony k násilnému jednání. Zdůrazňují také,

že dlouhodobé vystavení násilí v médiích snižuje naši citlivost vůči těmto jevům. (Douglas, Olshaker, 1999)

Drbohlav zdůrazňuje, že sledování filmů, a hraní počítačových her, ve kterých se objevuje agrese, jsou zásadní zejména u vrahů masových. Většina šílených střelců, zejména těch, kteří útočili ve školách, byli motivováni takovýmto typem filmů a počítačových her. (Drbohlav, 2015)

4. 4. Situační faktory

Podle Lovaše je agrese většinou způsobena změnami v prostředí. Jsou to podněty, které podněcují agresivní chování. Tyto podněty bývají označovány jako averzivní podněty. V jedinci vyvolávají stav nepohody, diskomfortu. (Lovaš, 2008)

Konflikt

Heretik, jako nejčastější motiv trestného činu vraždy, uvádí konflikt s obětí, kterým může být hádka, spor, nedorozumění nebo pocit frustrace. (Heretik, 2012a)

Podle Lovaše agresi nejčastěji vyvolává přímý fyzický či verbální útok. Jak fyzický, tak verbální útok, vyprovokává agresi častěji, než pocit frustrace. Pokud je jedinec napaden, fyzicky nebo slovně, reaguje protiútokem. (Lovaš, 2008)

Dle Čermáka je nejsilnějším motivačním faktorem agrese touha po odplatě. Tato agrese je pak doprovázena fyzickým nebo slovním útokem. (Čermák, 1999)

Heretik ve své publikaci uvádí, že vraždy jsou velmi často páchané pod vlivem silného afektu hněvu. Týká se zejména vražd, spáchaných na základě aktuálního konfliktu. (Heretik, 2012a) Afekt je podle Hosáka a kolektivu krátkodobý stav prudké emoce, který je intenzivní a je spojen s pohybovým doprovodem. (Hosák a kol., 2015)

Heretik zmiňuje **patický afekt**, který vysvětluje jako afekt hněvu, který je vyvolaný silným podnětem, jako je urážka, křivda nebo ohrožení. Patický afekt se od běžného hněvu liší v nadměrné intenzitě a také tím, že vzrušení přechází do mráкотného stavu a je následované úplnou, nebo částečnou amnézií. (Heretik, 2012b) Hosák a kolektiv uvádí, že při patickém afektu není jedinec za své jednání zodpovědný. (Hosák a kol., 2015)

Hosák a kolektiv píše také o **nezvládnutém afektu**, ten se u násilných trestných činů vyskytuje nejčastěji. Při nezvládnutém afektu se jedinec nechá strhnout svými emocemi, což vede k agresivnímu jednání. Oproti patickému afektu zde nedochází k porušení vědomí, taková osoba je tedy plně zodpovědná za svůj čin. (Hosák a kol., 2015)

Vliv alkoholu a drog

Podle Heretika je vliv alkoholového opojení v čase vraždy velmi důležitým faktorem. Při konzumaci alkoholu dochází k nárůstu aktivity dopaminových a serotoninových receptorů v mozku. Jedinec se chová pasivně, či aktivně. Agresivní jednání intoxikovaného pak závisí zejména na osobnostních predispozicích a vlivu situačních faktorů. (Heretik, 2012a)

Lovaš uvádí, že vliv alkoholu snižuje schopnost potlačovat nevhodné chování, což je způsobeno narušením kognitivních funkcí, redukcí strachu a nárůstu fyziologické a psychické úrovně aktivace. Neschopnost tlumit nevhodné chování pak zvyšuje pravděpodobnost agresivního jednání. Agresivně se chovají po požití alkoholu ti jedinci, kteří mají k agresivnímu chování predispozice. (Lovaš, 2008)

Čermák zmiňuje ztrátu zábran, která má na růst agresivního chování vliv. Dále také upozorňuje na sníženou kontrolu chování, kterou alkohol zapříčiňuje. Při nízké dávce alkoholu dochází k podpoře agresivního chování, při vysoké dávce naopak k utlumení. S množstvím požitého alkoholu rostou agresivní fantazie a představy. Faktem je, že alkohol narušuje kognitivní schopnosti, které jsou potřebné k aktivaci mechanismů zabráňujících agresi. (Čermák, 1999)

Co se týče drog, Čermák uvádí, že na agresivní chování může mít vliv amfetamin nebo kokain, který zvyšuje hladinu noradrenalinu a dopaminu v těle. Při nižší dávce pravděpodobně dochází k nárůstu agrese, při větší dávce naopak k potlačení. Vliv na lidskou agresi mohou mít také anabolické steroidy. Čermák zmiňuje, že inhaláty, jako například benzín, lepidla nebo barvy, mohou zvyšovat agresivní chování více než alkohol. (Čermák, 1999)

Pincus ve své publikaci píše, že alkohol je nejčastější látkou, pod jejímž vlivem jsou jedinci v době vraždy. Dále upozorňuje zejména na nebezpečnost kokainu a metamfetaminu, které způsobují manické stavy a paranoiu, a jejichž absence u závislých může způsobovat deprese. (Pincus, 2001)

5. Výzkumné šetření zabývající se vlivem rodinného prostředí na vražedné jednání

5.1. Výzkumný cíl

Cílem celé výzkumné části práce je zjistit, do jaké míry může být vražedné jednání ovlivněno rodinou a rodinným prostředím, ve kterém pachatel trestného činu vraždy vyrůstal. Výzkum se snaží odhalit, jaký mohou mít jednotlivé faktory vliv na vývoj osobnosti jedince a jeho budoucí jednání.

Jednotlivé dílčí otázky se poté zaměřují na to, jak mohou vražedné jednání ovlivňovat tyto faktory:

- **VO 1: Porušené vztahy mezi dítětem a rodiči**

V této části zjišťuji, jak mohou porušené vztahy souviset s utvářením osobnosti pachatele. Chci zjistit, jak zásadní je vztah mezi dítětem a matkou, a jak se může na vražedném jednání podílet to, že mezi pachatelem vraždy a jeho matkou došlo v dětství k porušení vazby. Dále se také zabývám chybějící mužskou rolí a vlivem této skutečnosti na jednání pachatele.

Tazatelské otázky:

1. Jak se může na vražedném jednání podílet to, že mezi pachatelem a jeho matkou došlo v dětství k porušení vazby?
2. Myslíte si, že může být chybějící mužská role při výchově zásadní pro utváření osobnosti jedince? Jak může souviset s vražedným jednáním jedince?

- **VO 2: Týrání, zneužívání a citová deprivace**

Při této dílčí otázce zjišťuji souvislost mezi vražedným jednáním a situací, kdy byl pachatel trestného činu vraždy v dětství týrán, sexuálně zneužíván nebo citově deprivován. Ptám se na to, jaký vliv má na jedince, pokud vyrůstá v ústavní péči a do jaké míry se na vražedném jednání může podílet citová deprivace, ke které zde dochází. Snažím se také přijít na to, zda se liší provedení a motivace vražd u pachatelů, kteří byli v dětství obětí sexuálního zneužívání od pachatelů, kteří nebyli sexuálně zneužíváni.

Tazatelské otázky:

1. Jak může souviset vražedné jednání pachatele s tím, že byl v dětství týrán?
2. Jak často se setkáváte s pachateli trestného činu vraždy, kteří byli v dětství obětí sexuálního zneužívání? Mají vrazi, kteří byli v dětství sexuálně zneužíváni, něco společného co se týká motivace nebo způsobu provedení vraždy?

3. Jaký vliv na vražedné jednání může mít fakt, že jedinec vyrůstal v ústavní péči? Setkáváte se s takovými jedinci často? Jakou roli hraje citová deprivace?

- **VO 3: Sociální učení**

Zde chci zjistit, jaký může mít na vražedné jednání vliv, pokud byl pachatel v dětství svědkem násilí v rodině. Snažím se přijít na to, jak velkou roli může při vražedném jednání hrát sociální učení se agresi v rodině. Zajímá mě, zda se u jedinců, kteří byli v dětství svědky násilného jednání mezi členy rodiny objevuje brutálnější provedení vraždy, než u jedinců, kteří se v dětství s násilím v rodinném prostředí nesetkávali.

Tazatelské otázky:

1. Jaký může mít na vražedné jednání vliv, pokud byl pachatel v dětství svědkem násilí v rodině? Vyskytuje se u jedinců, kteří byli svědky násilného jednání v rodině brutálnější způsob provedení vraždy, než u jedinců, kteří se v dětství s násilím nesetkávali?

- **VO 4: Genetika**

Cílem této dílčí otázky je zjistit jakou roli může u vražedného jednání hrát genetika. Snažím se zjistit, zda může být pachatelem trestného činu vraždy jedinec, který pochází z dobré rodiny.

Tazatelské otázky:

1. Jakou si myslíte, že může hrát, u vražedného jednání, roli dědičnost?
2. Může pachatel trestného činu vraždy pocházet z harmonické rodiny?

- **VO 5: Chudoba**

Touto dílčí otázkou se pokouším přijít na to, zda může mít jednání pachatele vraždy spojitost s tím, že vyrůstal v rodině s nedostatkem finančních prostředků.

Tazatelské otázky:

1. Jak může na jedince působit, pokud vyrůstá v chudobě? Může mít tato skutečnost vliv na jeho budoucí vražedné jednání?

5.2. Popis použité metody

Pro praktickou část práce jsem si zvolila kvalitativní způsob výzkumu. Konkrétně jsem se rozhodla pro polostrukturované rozhovory. Vzhledem k tématu práce považuji kvalitativní způsob za nejvhodnější. Kvantitativní způsob šetření by byl v tomto případě velmi komplikovaný, a to zejména kvůli nelehké dostupnosti a citlivosti informací k této problematice a také obtížnému přístupu k pachatelům trestného činu vraždy. Vražedné jednání je poměrně složitou a komplexní problematikou. Souvislost mezi vražedným jednáním a určitým faktorem může být nepřímá a nejednoznačná. Z tohoto důvodu jsem přesvědčená, že nelze objektivně kvantitativně hodnotit faktory, které se na vražedném jednání mohou podílet.

Na začátku mé práce na výzkumné části jsem se seznámila s informacemi o kvalitativním výzkumu z publikace od Miovského (2006) a z publikace od Hendela (2016). Obě tyto knihy se zabývají kvalitativním způsobem výzkumu. Dle Hendela si na začátku kvalitativního výzkumu jedinec určí téma, která poté doplní o základní výzkumné otázky. Při tomto druhu výzkumu dochází k vyhledávání a analýze informací, které přispívají k zodpovězení výzkumných otázek. Informace, které výzkumník zjistí, dále analyzuje a vybírá z nich ty, které jsou relevantní pro dosažení cíle jeho práce. (Hendel, 2016)

Co se týče polostrukturovaného rozhovoru, který jsem si zvolila pro svou práci, Miovský uvádí, že zásadní je vytvoření takzvaného jádra rozhovoru. Během rozhovoru musí výzkumník dostat odpověď na minimum určených dílčích otázek. Tyto otázky potom doplňuje a rozvíjí. (Miovský, 2006) Hendel uvádí, že samotné dotazování by mělo být vedeno tak, aby při formulaci otázek nedocházelo ke vnucování možných odpovědí. (Hendel, 2016)

Před samotnými rozhovory s odborníky, jsem každému dopředu sdělila téma práce, zaměření výzkumu a jeho cíl. Zaznamenávání rozhovorů probíhalo, po souhlasu respondentů, pomocí diktafonu a následným přepisem. Rozhovory se uskutečnily přímo na pracovištích jednotlivých odborníků, nebo v kavárně. Každý z rozhovorů trval průměrně třičtvrtě hodiny.

5.3. Volba a popis respondentů

Výběr a zajištění respondentů byl poměrně složitý proces. Pro své výzkumné šetření jsem se rozhodla oslovit odborníky z praxe, kteří se při výkonu své profese setkávají s pachateli trestného činu vraždy. Navíc bylo důležité, aby to byli jedinci, kteří jsou alespoň částečně seznámeni s anamnézou pachatelů a ví něco o rodinném prostředí, ve kterém tito pachatelé vyrůstali. Hledání odborníků, kteří splňují tato kritéria, nebylo jednoduché. Překážkou bylo i velké pracovní vytížení těchto odborníků. Některé z dotazovaných jsem již znala, a tak jsem se s nimi mohla snadno domluvit, jiné osoby jsem musela kontaktovat s prosbou pomocí e-mailu. S některými potencionálními respondenty se mi však kontakt navázat nepodařil. Během rozhovorů s respondenty jsem získávala kontakty na další odborníky, kteří se s danou problematikou setkávají, a kteří se poté stali respondenty pro mou práci. S hledáním respondentů mi také pomohl pan doktor Jan Hubert, který je vedoucím mé práce.

- **Respondent 1 - J. L.**

Působí jako vrchní komisař Služby kriminální policie a vyšetřování v Hradci Králové. V minulosti působil na Policejním prezidiu České republiky, nebo také na Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Na problematice vražd pracuje již 29 let.

- **Respondent 2 - M. A.**

Celkem 22 let působil jako státní zástupce, kdy prováděl dozor nad vyšetřováním nejzávažnější násilné trestné činnosti, drogové kriminality a organizovaného zločinu. Rok působil jako vedoucí Úřadu pro vyšetřování pro Českou republiku, pod které patřilo vyšetřování těch nejzávažnějších trestných činů. Poté působil 5 let jako výkonný ředitel telekomunikační nadnárodní společnosti pro bezpečnost. Od roku 2008 je senátorem České republiky. Mimo to působí nejméně 30 let jako vysokoškolský učitel trestního práva.

- **Respondent 3 - P. K.**

Celkově slouží u Policie České republiky 21 let. Nejdříve byl vyšetřovatelem u Okresní kriminální policie Žďár nad Sázavou, poté vyšetřovatelem Krajské kriminální policie Vysočina. V současné době je již devátým rokem vedoucím odboru obecné kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování kraje Vysočina, která se zabývá nejen trestnými činy vraždy, ale veškerou nejzávažnější trestnou činností v rámci celého kraje Vysočina.

- **Respondent 4 - Ž. H.**

Od roku 1975 psychiatricka. Od roku 2000 primářka sexuologického oddělení psychiatrické nemocnice v Havlíčkově Brodě a soudní znalkyně v oblasti psychiatrie a sexuologie. S pachateli trestného činu vraždy se setkává přímo na oddělení psychiatrické nemocnice při výkonu jejich ochranné léčby a při psaní znaleckých posudků.

- **Respondent 5 - B. Š.**

Od roku 1994 působil u policie na oddělení obecné kriminality, nejdříve jako operativce, posléze jako vedoucí prvního oddělení. Posledních 9 let pracoval jako vedoucí Územního odboru policie okresu Žďár nad Sázavou.

5.4. Shrnutí výsledků výzkumného šetření

- **VO 1. Porušené vztahy mezi dítětem a rodiči**

Dle J. L. je role matky a otce nezastupitelná. Zdůrazňuje důležitost matky, která se o jedince stará, opečovává ho, učí ho. Otec podle něj zastává při výchově jiné věci, jako učení různým způsobům chování nebo sportovních aktivit. V tomto spočívá harmonie, tyto role se vzájemně doplňují. Na jednoho rodiče je výchova potomka velmi náročná. Výchova, kterou zastává pouze matka nestačí, role otce je také velmi důležitá. Pokud je otec absentní, jeho roli může pro jedince nahradit například starší bratr nebo strýc. M. A. je přesvědčen, že porušené vztahy mohou hrát roli v budoucím jednání pachatele. „Stačí absence jednoho z rodičů a už ten vývoj bývá poznamenán. Nemusí být, ale bývá. Tam kde rodiče nejsou, nebo se nestarají o dítě, tak to dítě může patologicky vyrůstat, takže pak se stane pachatelem trestného činu.“ Uvádí, že výchova je náročnou, odpovědnou činností, takže je ideální, když se na ní aktivně podílejí oba rodiče. Otec by měl být autoritou, měl by být tím přísnějším, tím, který pomáhá tomu druhému rodiči v prosazování pravidel, měl by je prosazovat a případně trestat. V rodině, kde tato role chybí, může docházet k tomu, že je výchova volnější. Potom se stává, že část výchovy přechází jinam. „Pak v tu chvíli samozřejmě vychovává někdo jiný. Může to být ulice, kamarádi, může to být pedofil, může to být dealer drog, který svede na scestí. Pak se začne projevovat nějaký patologický rys v osobnosti a může to skončit až násilnou trestnou činností.“ Dle B. Š. mohou porušené vazby nebo absence jednoho z rodičů napomáhat možnému budoucímu patologickému chování jedince. Matka má podle něj zásadní význam při výchově dítěte, otec působí pro dítě především jako vzor chování. Kde mužská role není, tam si dítě může brát

předlohu mužské role jinde, například u trenéra nebo učitele. Dále B. Š. zmiňuje, že manželství je hodně o kompromisech, které musí rodiče mezi sebou řešit, takže pokud dítě vyrůstá pouze s jedním z rodičů, chybí mu pak tyto předlohy. Připouští, že chybějící role otce může mít vliv na vražedné jednání, nelze to však zobecnit. „Vliv to nějaký může mít, ale asi těžko lze usuzovat jenom obecně, pravidlo takové neexistuje.“

Funkční vazba mezi matkou a dítětem je dle M. A. velmi zásadní pro budoucí chování jedince. Zdůrazňuje důležitost důvěry mezi dítětem a rodiči. „Když není důvěra, tak matka nebo rodič ztrácí přehled, a v tu chvíli to dítě může být ovlivňováno někým jiným, ať je to pedofil nebo dealer drog. Ale působí na něj naprosto negativně, a to dítě se pak vymkne kontrole.“ B. Š. není přesvědčen, že by porušená vazba mezi dítětem a matkou měla přímý vliv na vražedné jednání, upozorňuje však na to, že má obrovský vliv na disharmonii a sociální chování dítěte v budoucnosti. Dle P. K. je vztah mezi matkou a dítětem nejzásadnějším vztahem, role otce je však také velmi důležitá. Nelze však podle něj obecně říci, že porušená vazba mezi dítětem a matkou nebo chybějící otec přímo zapříčiní budoucí vražedné jednání.

J. L. dále zmiňuje rozvody, kdy je dítě neustále vláčeno mezi oběma rodiči. Tato skutečnost může jedince také určitým patologickým způsobem formovat.

Dle Ž. H. nemá porušená vazba mezi dítětem a matkou, ani absence otce při výchově dítěte přímý vliv na vražedné jednání u sexuálních deviantů. „Když vezmete nějaké náhodné takové, co neměli porušené vztahy a takové, co měli vztahy porušené, tak tam asi nebude žádný rozdíl. Porušené vztahy mohou být, to zaregistrujeme, ale že bychom si mysleli, že budoucí vrah je proto vrahem, protože v dětství došlo k porušeným vztahům, to ne.“

Jako příklad toho, že porušené vztahy mezi rodiči a dítětem mohou nějakým způsobem ovlivnit jeho vražedné jednání, uvádí J. L. velmi známý případ, kdy pachatel usmrcoval své oběti podáním smrtelné dávky heparinu. Tento vrah byl odmítán svým otcem, zejména kvůli tomu, že otec nebyl schopný přijmout jeho homosexualitu. Vrah se svými činy svému otci mstil. J. L. poukazuje na to, že v takových případech dochází k určitému vzdoru. „Tam vzniká potom vzdor, revolta a tak dále. Ten mladý člověk se snaží tímto způsobem vyjádřit svůj nesouhlas i s tím co se v rodině děje, to už pak sklouzává lehce k trestným činům.“

- **VO 2. Týrání, zneužívání a citová deprivace**

J. L. se během výkonu své profese setkává s vrahy, kteří byli v dětství týráni. Uvádí příklad manželského páru, který se dopouštěl sériových vražd. Oba tito pachatelé vyrůstali v dysfunkčních rodinách. „On byl z pěti sourozenců a tatínek jeho hodně konzumoval alkohol, doma byl agresivní, matka nestačila zvládat všechno.“ Dle Ž. H. nemá týrání v dětství vliv na budoucí vražedné jednání sexuálních deviantů. Podle B. Š. má týrání vliv na jedincovo budoucí chování a jeho možnou násilnou trestnou činnost. Vnímání světa takového jedince je nějakým způsobem narušeno. Nelze však jednoznačně říci, že to má vliv na vražedné jednání. „On může mít nějaký pocit, který pak může promítnout do násilného trestného činu. Když potom v budoucnosti nastane situace, se kterou se nedokáže vyrovnat, tak může v afektu něco provést. Ale že by to bylo tak, že by tam byla přímá úměra, to ne.“ M. A. uvádí, že se setkal s vrahy, kteří byli v dětství obětí násilí ze strany rodičů. Podle něj může mít týrání na vražedné jednání pachatele velký vliv. Tím, že rodiče nejsou za své chování potrestáni, dítě si může začít myslet, že je toto jednání normální. Taková osoba to pak může nepřímo vracet svým rodičům tak, že si vybere někoho slabšího, vrací to společnosti. „Může to být takové to zákeřné přepadení, kdy chce mít ten pachatel navrch, chce se vybit.“ Tací jedinci mohou jednat velmi zákeřně a surově, protože považují míru svého násilného jednání za normální. Dle M. A. je týraný jedinec trvale poznamenán, nemusí však vždy dojít k tomu, že někomu ublíží.

Sexuální zneužívání v dětství je podle J. L. něco, co vždy velice negativně zasáhne do psychiky zneužívaného. „Ta stopa v nich po tom zneužívání zůstává a je dost hluboká.“ Skutečnost, že byl jedinec zneužíván se podle něj potom někde projeví. Dle J. L. se však sexuální zneužívání zpravidla objevuje u lidí závislých na omamných a psychotropních látkách, spíše než u vrahů. Tito lidé mohou mít také tendenci k suicidálnímu jednání, tedy spíše k autoagresi. U vrahů se setkává s tím, že byli v dětství zneužíváni, časté to však není. J. L. upozorňuje na to, že toto nelze generalizovat. „Když pak vyslýcháte vraha a on vám to nějakým způsobem řekne, že byl obětí sexuálního zneužívání, tak se ani moc nedivíte, protože už v té rodině jsou špatné základy vlastně k tomu všemu. Ale nemůžeme říct, že většinou vrazi jsou v dětství zneužíváni, to ne.“ Ž. H. připouští, že se mezi sexuálně motivovanými vrahy objevují jedinci, kteří byli v dětství sexuálně zneužíváni. Co je ale důležité si uvědomit, je fakt, že tento jedinec se nestává deviantem proto, že byl zneužíván. Tuto zkušenost si však oproti jiným dětem, které byly zneužívané, velmi dobře pamatuje. „Dítě, které nemá k takovému chování predispozice na to mnohdy zapomene. On si to však pamatuje moc dobře, protože je jaksi naprogramovaný na to, že bude jednou

deviantem a tak to, co se ho citově hodně týká, to si pamatuje velmi dobře. Nemyslím si, že by ho to ve vražedném jednání ovlivnilo, ale že si to pamatuje a někdy to i interpretuje tak, že ho to ovlivnilo. Není to ale pravda. Pamatuje si to proto, že má pro to dávno v dětství už nějaké predispozice.“ Dle Ž. H. vražedné jednání není ovlivněno tím, že byl jedinec v dětství sexuálně zneužíván. Nezávisí na tom tedy ani motiv nebo způsob provedení takové vraždy. Tito vrazi mají sexuální deviace, se kterou se už narodí, nebo která může vzniknout v průběhu života pokud dojde k poškození mozku. Ž. H. zmiňuje také tranzitorní poruchy sexuálního chování, které jsou způsobené intoxikací návykovými látkami, a to především pervitinem. Toto jednání se podobá sexuálně deviantnímu chování. B. Š. si během výkonu své profese nevšiml, že by mělo u pachatelů vražd na jejich konání vliv to, že byli v dětství sexuálně zneužíváni. Nemyslí si ani, že by to mělo hrát roli u sexuálně motivovaných vražd. Tito pachatelé podle něj trpí psychickou poruchou, jsou to většinou sadisté, kteří tuto poruchu mají už v sobě. Pokud takový jedinec vyrůstá v disharmonické rodině, toto prostředí může takovou úchylku znásobit, a takový jedinec se může dříve dopustit násilného trestného činu.

J. L. i B. Š. jsou oba přesvědčeni, že ústavní péče nikdy nemůže nahradit rodinné, harmonické a plnohodnotné prostředí, a že zde musí vznikat citová deprivace. Podle J. L. si jedinec potom za chybějící rodiče hledá náhradu. Touto náhradou však může být někdo, kdo není pro dítě dobrým příkladem. Dítě potom může začít přebírat jeho vzorce chování, což pak může vést k patologickému jednání. Ž. H. potvrzuje, že se mezi jejími pacienty objevují jedinci, kteří vyrůstali v ústavní péči, není však schopna objektivně posoudit, zda je v populaci více vrahů, kteří vyrůstali v ústavní péči, než těch, kteří vyrůstali s rodinou. „Takové pacienty mám z různých ústavů, z různých dětských domovů, ale jestli je to vyšší než v normální populaci, to nejsem schopná říct. Ale ano objevují se a je jich docela dost.“ Ž. H. si však nemyslí, že by citová deprivace, která v těchto zařízeních vzniká, měla vliv na rozvoj nějaké sexuální poruchy, která vede k vražednému jednání. B. Š. uvádí, že u jedinců vyrůstajících v ústavní péči se objevuje značná citová deprivace. Takové osoby pak mohou v určitých situacích jednat zkratově a mohou se dopustit i trestného činu. Dle P. K. se nedá obecně říci, že jedinec, který vyrůstal v ústavní péči, se poté dopustí trestného činu vraždy.

- **VO 3. Sociální učení**

L. J. upozorňuje na to, že násilí v rodině funguje jako jakýsi model pro chování dítěte. V případech, kdy je dítě svědkem násilí páchaného mezi rodiči, dochází k určitému otupění jedince. „Pokud se v rodině objevuje násilí, tak to dítě se otupuje vůči tomu násilí

mezi těmi rodiči. A samozřejmě ten vzorec nějakým způsobem přejímá.“ B. Š. uvádí, že pokud je dítě přítomno násilí mezi rodiči, bere pak takové chování jako normu. Neznamená to však, že se bude zákonitě samo chovat v budoucnu násilně. Zaleží na jeho inteligenci, rozumovém vývoji a mnoha dalších faktorech, zda bude schopen tyto tendence potlačit. Dle Ž. H. je u sexuálně motivovaných vrahů důležité, co mají v sobě nastaveno, zda mají k takovému chování predispozice. Rodinné prostředí, kde se objevuje násilí pak může do určité míry tyto predispozice rozvinout. „Když budoucí tyran vidí týrání v rodině, pro které zdědil vlohy, tak je to pro něho citově relevantní, má to nějaký smysl.“ Dle P. K. mohou někteří vrazi pocházet z rodin, kde se vyskytovalo násilí, není to však něco, co by fungovalo jako pravidlo. Podle něj tito lidé nemusí být přímo vrahové, ale mohou mít větší tendenci například ke rvačkám, týrání v partnerských vztazích, nebo stalkingu.

Dle J. L. může mít fakt, že dítě bylo svědkem násilí v rodině vliv na brutalitu provedené vraždy. Pokud člověk vyrůstá v rodině, kde například otec surově bije matku, tak potom přesně ví, jak to udělat. U brutality se podle něj často jedná o nějaký vzorec chování, který tento jedinec vnímá a poté přejímá. M. A. připouští, že učení se násilí může hrát u jednotlivců nějakou roli v míře brutality vraždy, nelze to však zobecnit. Podle B. Š. má na brutalitu provedení činu spíše než to, že byl pachatel v dětství svědkem násilí, vliv frustrace, kterou jedinec prožívá a s kterou se nedokáže vyrovnat. Vliv na brutalitu podle něj může mít také intoxikace alkoholem, která otupí rozumovou složku člověka.

- **VO 4. Genetika**

P. K. větší roli než genetice připisuje prostředí, ve kterém je dítě vychovááno. Genetika podle něj může hrát roli u sexuálně motivovaných vražd nebo u jedinců s psychickou poruchou. Jako příklad uvádí vraždu, kdy pachatel trpěl sexuální deviací a jeho bratr také. B. Š. shodně uvádí, že dědičnost může hrát roli, pokud se u jedince vyskytuje nějaké psychické onemocnění. Zejména se to podle něj objevuje u pachatelů se sexuálními poruchami. Rodinné prostředí pak může takové úchylinky znásobit, a tím spíše se takový jedinec dopustí trestného činu. Ž. H. připisuje u sexuálních deviantů největší podíl na vražedném jednání právě genetice. Jednání takového člověka podle ní závisí především na jeho predispozicích, na tom s čím se už narodí. „Když má v sobě něco geneticky, tak to rodina ovlivnit může. Nemůžeme však říci, že rodina může za to, že došlo k vraždě. Tam jsou základní ty vrozené mechanismy, to je základ. A ty vrozené mechanismy mohou být dědičné.“ Uvádí, že z praxe může potvrdit, že sexuální deviace, které mohou vést k vražednému jednání, mohou být dědičné. Jako příklady uvádí dva

bratry, kteří byli klienty sexuologického oddělení, dále případy, kdy se sexuální deviace vyskytla u otce i syna. Dle J. L. se na vražedném jednání může podílet genetika a výchova zhruba stejným dílem. Záleží na tom, jak je jedinec vnímavý a citlivý na prostředí okolo něj. Jako příklad vlivu dědičnosti uvádí případ, kdy si manželé adoptovali syna. O dítě se starostlivě a pečlivě starali, vytvořili pro něj dobré rodinné prostředí. Adoptivní syn se v pozdějším věku dopustil vraždy své adoptivní matky. J. L. však zdůrazňuje, že pokud má jedinec v sobě již něco takového zakódované, správnou výchovou je možné tyto predispozice potlačit. M. A. uvádí, že genetika může hrát zásadní roli obecně u násilné trestné činnosti. „U těch pachatelů, kteří se chovali agresivně, tak to bylo většinou tím, že už něco v té osobnosti bylo geneticky.“

P. K. uvádí, že pokud jedinec pochází z rodiny, kde jsou rodiče sami pachateli trestných činů, je u něj vyšší pravděpodobnost, že se také dopustí trestného činu, než u jedinců, kteří vyrůstají v harmonické rodině. Upozorňuje ale na to, že se to nedá zobecnit. „Nedá se obecně říci, že děti ze slušných rodin nepáchají trestnou činnost, a ty z těch narušených jí páchají.“ Pachatelem vraždy podle něj tedy může být i jedinec pocházející z dobré rodiny. Jako příklad zmiňuje P. K. vraždu, kdy muž zavraždil ženu, do které se zamiloval, protože mu neopětovala jeho city a navázala partnerský vztah s jeho kamarádem. Tento pachatel pocházel z harmonické rodiny. „Byl to normální slušný, člověk, sportoval, trenér. A jednou se sebral, vzal nůž a brutálně jí ubodal.“ Podle P. K. jsou takové vraždy poměrně časté. Jsou většinou vyvolané stresem. Člověk neunes nějakou situaci. Zmiňuje, že tyto vraždy jsou nejčastější mezi partnery. Uvádí příklad mladého páru, kdy dívka neunesla, že se s ní chce její partner rozejít. „Leželi na posteli, ona vedle něj mazala rohlík. On jí řekl, že neví, jak to mezi nimi dál bude. Tak ona vzala ten nůž a bodla mu ho do zad.“ J. L. se během výkonu své profese setkal s velkou spoustou pachatelů vražd, kteří vyrůstali v harmonické rodině. Poukazuje na to, že u vražd, kdy jedinec pochází z harmonické rodiny, jde především o vraždy v afektu. Takový člověk nepřemýšlí o svém činu dopředu, nepřipravuje ho. „On se pak dostane do nějaké situace, kde to potom vyřeší tak, že v tom afektu někoho zavraždí. Zpravidla to tak je.“ Dle J. L. je minimum případů, kdy by jedinec vyrůstající ve fungující rodině páchal předem připravené, chladnokrevné vraždy. Pokud se takové případy objevují, tak mají ve většině případů zistný cíl. Takový člověk vraždí proto, aby se sám obohatil a osoba, kterou usmrtí mu stojí v dosažení tohoto cíle. Uvádí příklad, kdy se chlapec, vyrůstající v bezproblémové rodině, dopustil vraždy kamarádky své babičky kvůli penězům, které chtěl získat. „Když jsme to vyšetřovali, tak nám o něm vyprávěla jeho babička. Ostatní v té rodině zůstali

normální, chodili do školy, bezproblémoví, ale tenhle měl v hlavě něco úplně jinak nastavené.“ Dle Ž. H. může sexuální vrah pocházet z naprosto fungující rodiny. „Tam může být úplně perfektní rodina a on zavraždí. Jedna rodina je úplně perfektní a druhá je úplně nanic, k ničemu a výsledek je stejný.“ Zdůrazňuje, že sexuální vrazi vraždí kvůli již vrozeným mechanismům, které rodina svým působením může podporovat, nebo eliminovat. Může se však stát, že i pokud se rodina snaží tyto predispozice eliminovat, není vyloučené, že jedinec bude jednat stejně tak, jak mu jeho vnitřní mechanismus napovídá. M. A. se setkal s velkým počtem vražd, kdy pachatel vyrůstal v harmonické rodině. Upozorňuje na to, že tyto vraždy bývají většinou páchané v afektu, ne však v tom patologickém. „Může to být vysokoškolský profesor, který nepije, nekouří, ale nechá se prostě takzvaně vytočit.“ Brutální vraždy jsou podle M. A. naopak většinou páchané jedinci, kteří pocházejí z dysfunkčních rodin. Tyto rodiny mohou svou výchovou v jedinci, který má predispozice k agresivnímu jednání takové chování ještě umocňovat.

• VO 5. Chudoba

Dle B. Š. i Ž. H. není možné říci, že pokud jedinec pochází ze sociálně slabé rodiny, má větší pravděpodobnost, že se stane v budoucnosti vrahem. Dle P. K. může fakt, že jedinec vyrůstal v chudobě ovlivnit hlavně majetkovou trestnou činnost, ale i násilnou. Tou může být loupežné přepadení. Nezáleží však na chudobě samotné, ale i na výchově. Takový jedinec podle něj páchá trestnou činnost kvůli tomu, že chce něco, co mu rodiče nebyli nikdy schopni zajistit. M. A. uznává, že vyrůstání v sociálně slabé rodině může být pro jedince těžké. Důležitá je zde však výchova, která může být i v takové rodině dostačující. „Pokud je vychováván normálně, tak si myslím, že má daleko více kladných vlastností, že zná hodnotu peněz, hodnotu všeho vlastně, všeho si více váží.“ Dle J. L. se chudoba může podílet na zločinném jednání, především je to typické u loupežných přepadení. Tito lidé podle něj inklinují k něčemu, co nikdy jako děti nemohli mít. Chudoba podle něj může ovlivňovat vražedné jednání z toho důvodu, že při loupežných přepadeních dochází v některých případech také k usmrcení oběti. „Ono to s tím souvisí. Protože pak někde ten pachatel vleze, někdo se brání a představuje překážku.“ J. L. uvádí příklad, kdy se muž rozhodl vyloupit benzinovou pumpu. Muž, který obsluhoval se však tomuto utočnickovi postavil a odmítl mu vydat peníze. Pachatel poté tohoto muže zastřelil, aby se mohl k penězům dostat. Prvotním motivem však nebyla vražda. „On tam nešel s tím, že by ho zabil a pak si vzal peníze. On tam šel s tím, že mu pohrozí zbraní, aby mu je vydal. Najednou tam vznikla tahle překážka a on musel zabít, aby ji odstranil.“

5.5. Diskuze

První výzkumná otázka týkající se vlivu porušených vztahů na budoucí vražedné jednání se blíže zaměřuje na absenci otce a na porušenou vazbu mezi matkou a dítětem. Všichni respondenti se shodují na tom, že pro jedince je nejideálnější, pokud vyrůstá v rodině s oběma rodiči. Můžská role je podle všech dotazovaných při výchově velmi důležitá. Pokud je otec absentní, může ho nahradit někdo jiný, tato osoba však nemusí být pro jedince vhodným vzorem a může na něj působit natolik negativně, že ho povede ke společensky nežádoucímu chování. Vazba mezi matkou a dítětem je zásadní pro vývoj dítěte a jeho budoucí jednání. Dle výsledků výzkumného šetření se může tato porušená vazba podílet na patologickém chování jedince. Porušené rodinné vztahy však dle výsledků výzkumného šetření nemají přímý vliv na jednání u sexuálních deviantů. I když z výsledků vyplývá, že porušená vazba mezi matkou a dítětem a absence otce může negativně ovlivnit vývoj osobnosti jedince, nelze obecně usuzovat, že tyto skutečnosti povedou k vražednému jednání.

Druhá výzkumná otázka se soustředí na vliv týrání, zneužívání a citové deprivace v dětství. Někteří respondenti výzkumného šetření potvrzují, že se během výkonu své profese setkali s vrahy, kteří byli v dětství obětí týrání. Všichni se shodují na tom, že týrání velmi negativně ovlivňuje jedince v jeho budoucím chování. Takový člověk může mít větší tendenci k násilné trestné činnosti. Fakt, že byl jedinec v dětství obětí násilí však nemusí zákonitě vyústit ve vražedné jednání. Týrání nemá podle výsledků výzkumného šetření zásadní vliv na pachání trestného činu vraždy u sexuálně motivovaných vrahů.

Dle výzkumného šetření se mezi vrahy objevují jedinci, kteří byli v dětství obětí sexuálního zneužívání, časté to ovšem není. Sexuální zneužívání má negativní dopad na jedince, z odpovědí respondentů však nevyplyvá, že by mělo zásadní vliv na budoucí vražedné jednání pachatele, a to ani u vražd sexuálně motivovaných.

Podle výsledků výzkumné části práce mohou jedinci, kteří vyrůstali v ústavní péči více inklinovat obecně k trestné činnosti. Někteří respondenti uvádí, že se setkávají s vrahy, kteří vyrůstali bez rodičů a mohli tedy v dětství trpět citovou deprivací. Tyto osoby mohou mít větší předpoklady pro zkratkovité jednání, nelze však obecně usuzovat, že je citová deprivace přímou příčinou vražedného jednání.

Třetí výzkumná otázka zkoumá vliv sociálního učení se agresí v rodině na vražedné jednání. Respondenti výzkumného šetření se shodují v tom, že pokud je dítě svědkem násilí v rodině, může pak takové jednání přejímat jako normu a má větší tendenci

k násilnému chování. U sexuálních deviantů může takové rodinné prostředí rozvinout násilné tendence, které však mají již vrozené. Odpovědi respondentů na otázku, zda je provedení vraždy brutálnější u jedinců, kteří byli v dětství svědky násilí v rodině nejsou zcela jednotné. Brutalita činu může být ovlivněna násilím, se kterým se pachatel v dětství setkával, může to být však způsobeno i momentálním pocitem frustrace, nebo například intoxikací alkoholem.

Čtvrtá a předposlední výzkumná otázka řeší vliv genetiky na vražedné jednání a ptá se, zda se může vraždy dopustit i jedinec vyrůstající v harmonické rodině. Všichni respondenti souhlasí s tím, že genetika hraje zásadní roli při jednání člověka. Pokud má jedinec obecně k násilnému jednání sklony, které jsou již vrozené, rodinné prostředí pak může tyto tendence umocnit, nebo eliminovat. Zejména u sexuálně motivovaných vražd je zásadní, jak je jedinec geneticky vybaven. Pachatelé trpící sexuální deviací se totiž s těmito poruchami, které mohou vést k vražednému jednání už narodí. Zásadní je genetika také u vrahů s jinými vrozenými psychickými poruchami. Z výzkumného šetření dále vyplývá, že vrahem se může stát i jedinec vyrůstající v harmonické, fungující rodině. Lidé pocházející z dobrých rodin se nejčastěji dopouštějí vražd v afektu, kdy je jejich jednání způsobeno situací, se kterou se nedokáží v dané chvíli vyrovnat. Jedinci z harmonických rodin se však většinou nedopouštějí promyšlených, brutálních vražd, které jsou typické například pro sériové vrahy. Takové druhy vražd bývají často ovlivněné právě disharmonickým rodinným prostředím, ve kterém pachatel vyrůstal.

Poslední výzkumná otázka se snaží zjistit spojitost mezi vyrůstáním v chudobě a budoucím vražedným jednáním. Výsledky výzkumného šetření poukazují na to, že chudoba může mít vliv na majetkovou trestnou činnost, která může být spojena i s vražedným jednáním. Nelze ale z výsledků vyvozovat, že je chudoba obecně předzvěstí vražedného jednání.

5.6. Shrnutí výzkumné části

Praktická část práce naznačuje, že uvedené faktory související s rodinným prostředím utvářejí osobnost jedince a ovlivňují jeho budoucí jednání, a to zejména negativně. Z výzkumu vyplývá, že většina těchto faktorů může vést k páchání trestného činu vraždy. Vražedné jednání je však jev, na kterém se podílí velké množství faktorů a nelze obecně usuzovat, že faktory zkoumané ve výzkumném šetření této práce mají pokaždé přímý vliv na vražedném jednání. V závěru bych bych však přesto chtěla uvést poznatky, které jsou dle mého názoru pro mou práci zásadní.

Nejzásadnějším z uvedených faktorů se jeví sociální učení, ke kterému dochází při tom, když je dítě svědkem násilí v rodině. Tato zkušenost v dítěti upevňuje násilné chování jako normu, což může vést k jeho budoucímu násilnému chování.

Za důležité zjištění považuji to, že dysfunkční rodinné prostředí, a s tím související faktory uvedené v této práci se objevují především u vrahů, kteří svůj čin dopředu plánují, a jejichž provedení tohoto činu je často velmi brutální. Takovými vrahy mohou být vrazi sérioví. Naopak jedinci, kteří vyrůstají v harmonické rodině a dopustí se vraždy, jsou často ovlivněny situačními faktory a vraždy se dopouštějí v afektu. Rodinné prostředí u takových pachatelů většinou nehraje zásadní roli.

Další důležitá věc, která vyplývá z mého výzkumného šetření je zjištění, že rodinné prostředí nehraje příliš velkou roli u sexuálně motivovaných vražd. Pachatelé sexuálních vražd jsou jedinci trpící sexuální deviací, s tou se však již narodí, mají k takovému jednání predispozice. Rodinné prostředí tedy nemůže v jedinci vyvolat sexuální deviaci, ale svou výchovou jí může podporovat, nebo eliminovat.

Při srovnání mých výsledků s již existujícími výzkumy jsem objevila výzkum s názvem „Abuse-Resistant Youth: Some Factors That May Inhibit Violent Criminal Behavior.“ Jedná se o výzkum z roku 1987, který zkoumá spojitost mezi dysfunkčním rodinným prostředím a budoucím násilným kriminálním jednáním. Práce se zaměřuje především na týrání a zneužívání v rodinném prostředí. I přesto, že je tento výzkum poměrně starý, výsledky jsou podobné s výsledky mého výzkumného šetření. Obě výzkumná šetření se shodují v tom, že tyto faktory zásadně ovlivňují lidské jednání a mohou se podílet i na násilném kriminálním jednání. Nelze však vyvozovat obecné závěry a tvrdit, že pokud jedinec pochází z dysfunkční rodiny, zákonitě se v budoucnosti dopustí násilného trestného činu. (Kruttschnitt, 1987) Při studiu novějších výzkumů jsem objevila práci s názvem „Psychopathy and gender differences in childhood psychosocial characteristics in homicide offenders - a nationwide register-based study.“ Tento výzkum řeší vliv rodinného prostředí na rozvoj disociální poruchy osobnosti, která může vést k vražednému jednání, se zaměřením na rozdílnost u žen a u mužů. Z výsledků mimo jiné vyplývá, že traumatické zážitky v rodinném prostředí mají vliv na vývoj osobnosti a rozvoj disociální poruchy osobnosti, která se může podílet na vražedném jednání. (Weizmann-Henelius a kol., 2010)

Závěr

I když u nás v České republice vražd ubývá, stále jsou součástí naší společnosti a jejich úplné vymýcení je pouhou utopickou představou. Z tohoto důvodu jsem přesvědčená, že je velmi důležité se této problematice věnovat.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo uvést a popsat faktory, které se mohou zásadně podílet na vražedném jednání a zjistit do jaké míry opravdu ovlivňují páčání trestného činu vraždy. Práce se snažila co nejlépe vysvětlit, jak jednotlivé faktory ovlivňují vývoj osobnosti jedince, a jakým způsobem se mohou podílet na vražedném jednání pachatele. Vlivů, které mohou být spojené s vražedným jednáním je nespočetné množství. Je důležité si uvědomit, že na vražedné jednání působí souhrn několika faktorů. Cílem teoretické části práce proto bylo uvést a popsat vliv vybraných faktorů, které jsou nejčastěji spojovány s vražedným jednáním. Každý z těchto faktorů jsem nejdříve uvedla a vysvětlila, poté jsem popsala jakým způsobem působí na chování pachatele.

Praktická část práce se snažila zjistit, do jaké míry je vražedné jednání skutečně ovlivněno faktory rodinného prostředí, které jsem popsala v teoretické části. Zajímalo mě, zda může být vražedné jednání způsobeno porušenými vztahy mezi rodiči a dítětem, týráním, sexuální zneužíváním, citovou deprivací, sociálním učením se násilím v rodině, genetikou nebo chudobou. K zodpovězení těchto otázek jsem oslovila pět odborníků, kteří pracují s pachateli trestného činu vraždy. Z výzkumného šetření vyplynulo, že tyto uvedené faktory mají zásadní dopad na vývoj osobnosti jedince. I když mohou tyto faktory mnohdy člověka velmi negativně ovlivnit v jeho budoucím životě, zákonitě však nemusí vždy vést k vražednému jednání.

I přesto, že vražedné jednání často poutá pozornost veřejnosti, dle mého názoru by si tato problematika zasloužila mnohem více odborné pozornosti. V české literatuře například není příliš titulů věnujících se motivaci a vlivům působících na pachatele trestného činu vraždy. Publikací týkajících se sériových a masových vražd je u nás velice poskromnu. Tento fakt je však pochopitelný z toho důvodu, že nejsou v České republice tyto druhy vražd příliš časté, jako je tomu například ve Spojených státech amerických, kde je literatura k této problematice opravdu bohatá. Přesto si však myslím, že je důležité věnovat těmto věcem pozornost, protože vražedné jednání má fatální a nevratné následky, a může se týkat každého z nás. Vraždám věnují poměrně velkou pozornost média. Ta se však většinou soustředí na pouhé vykreslení brutálních způsobů provedení těchto vražd, aby co nejvíce zaujala a šokovala diváka. Důležitější je však podle mě zajímat

se o příčiny tohoto jednání, vlivy, které na pachatele působí a faktory, kvůli kterým se dopouští takových činů. Čím lépe pochopíme vnitřní motivaci a vlivy, které se mohou zásadně podílet na vražedné jednání, tím snadněji můžeme takové pachatele odhalit a zadržet.

Zdroje

- BANDURA, Alfred. In: HAYESOVÁ, Nicky. 2013. *Základy sociální psychologie*. 7. vydání. Praha: Portál. 166 s. ISBN: 978-80-262-0534-0.
- BOWLBY, John. 2010. *Vazba. Teorie raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál. 356 s. ISBN: 978-80-7367-670-4.
- BOWLBY, John. In: ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2008. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada. 150 s. ISBN: 978-80-247-2207-8.
- ČERMÁK, Ivo. 1999. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta. 204 s. ISBN: 80-902614-1-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2008. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada. 150 s. ISBN: 978-80-247-2207-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2015. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4.
- DOUGLAS John a Mark OLSHAKER. 1999. *The anatomy of motive: The FBI's legendary mindhunter explores the key to understanding and catching violent criminals*. New York, New York: Pocket Books. 413 s. ISBN: 978-0-671-02393-5.
- DRBOHLAV, Andrej. 2013. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. Praha: Grada. 466 s. ISBN: 978-80-247-4371-4.
- DRBOHLAV, Andrej. 2015. *Psychologie masových vrahů: Příběhy temné duše a nemocné společnosti*. Praha: Grada. 311 s. ISBN: 978-80-247-5599-1.
- FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION. 2018. *Serial murder. Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. Behavioral Analysis Unit-2. National Center for the analysis of violent crime.
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. 2014. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. vydání. Praha: Grada. 231 s. ISBN: 978-80-247-5046-0.

FROMM, Erich. 2007. *Anatomie lidské destruktivity*. Praha: Aurora. 514 s. ISBN:978-80-7299-089-4.

GARBARINO, James. 2015. *Listening To Killers. Lessons Learned from My 20 Years as a Psychological Expert Witness in Murder Cases*. Oakland, California: University of California Press. 296 s. ISBN: 978-0-520-28286-5.

HELUS, Zdeněk. 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2. vydání. Praha: Grada. 399 s. ISBN: 978-80-247-4674-6.

HENDEL, Jan. 2016. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. 437 s. ISBN: 978-80-262-0982-9.

HERETIK, Anton. 2012a. *Extrémna agresia I.: Forenzná psychológia vraždy*. Nové Zámky: Psychoprof. 277 s. ISBN: 978-80-89322-11-4.

HERETIK, Anton. 2012b. *Extrémna agresia II: Forenzná psychiatria vraždy*. Nové Zámky: Psychoprof. 232 s. ISBN: 978-80-89322-09-1.

HOSÁK, Ladislav a kol. 2015. *Psychiatrie a pedopsychiatrie*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 647 s. ISBN: 978-80-246-2998-8.

KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. 2006. *Vzpouřa deprivantů. Nestvůry, nástroje, obrana*. Praha: Galén. 321 s. ISBN: 80-7262-410-5.

KOUKOLÍK, František. 2018. *Mocenská posedlost*. Vydání druhé, přepracované. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum. 359 s. ISBN 978-80-246-3916-1.

KRAUS, Blahoslav. 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál. 215 s. ISBN: 978-80-262-0643-9.

KRUTTSCHNITT, Candace. 1987. Abuse-Resistant Youth: Some Factors That May Inhibit Violent Criminal Behavior. *Social Forces*, roč. 66, č. 2, s. 501–519. ISSN: 0037-7732.

LÁTALOVÁ, Klára. 2013. *Agresivita v psychiatrii*. Vyd. 1. Praha: Grada. 235 s. ISBN: 978-80-247-4454-4.

LOVAŠ, Ladislav. Agrese. In: VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. 2008. *Sociální psychologie*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada. s. 267-283. ISBN: 978-80-247-1428-8.

MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody psychologického výzkumu*. Praha: Grada. 332 s. ISBN: 80-247-1362-4.

NAKONEČNÝ, Milan. 2009. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Academia. 498 s. ISBN: 978-80-200-1679-9.

NISTOR-LUNG, Alexandra a Mona-Lisa NEAGU. 2013. The Professional Experience of a Killer: Devotion or Need? *Contemporary Reading In Law and Social Justice*. Volume 5(2). Addleton Academic Publishers. 735-740 s. ISSN: 1948-9137.

PAVLOVSKÝ, Pavel a kol. 2012. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Grada. 232 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4332-5.

PILCH, Tadeusz a Irena LEPALCZYK. In: KRAUS, Blahoslav. 2014. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vydání. Praha: Portál. 215 s. ISBN: 978-80-262-0643-9.

PINCUS, Jonathan H. 2001. *Base Instincts. What Makes Killers Kill?* New York, New York: W. W. Norton & Company. 239 s. ISBN: 978-0-393-32323-8.

PONĚŠICKÝ, Jan. 2010. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 2. doplněné vydání. Praha: TRITON. 172 s. ISBN: 978-80-7387-378-3.

RABOCH, Jiří, Pavel PAVLOVSKÝ a kol. 2012. *Psychiatrie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 466 s. ISBN 978-80-246-1985-9.

ŘEZÁČ, Jaroslav. 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido. 268 s. ISBN: 80-85931-48-6.

SERIO, Max. 2018. *Inside the Criminal Mind* [dokumentární film]. USA: Netflix. Inc.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2012. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 5. vydání. Praha: Portál. 870 s. ISBN: 978-80-262-0225-7.

VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a kol. 2012. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck. 636 s. ISBN: 978-80-7400-429-2.

WEIZMANN-HENELIUS, Ghitta a kol. 2010. Psychopathy and gender differences in childhood psychosocial characteristics in homicide offenders. – a nationwide register-based study. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*. [online] roč. 21, č. 6, s. 801-814. [cit. 2019-08-03]. DOI: 10.1080/14789949.2010.506616. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14789949.2010.506616?scroll=top&needAccess=true>

Zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník*. [online]. [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=trestní+zákonník>

Přílohy

Příloha A: Přepis rozhovoru s respondentem 1 – J. L.

Já: Mohl byste mi na začátek říci něco o vaší profesi?

J. L.: přestávkami, kdy jsem musel, nebo jsem byl přeložen, nebo jsem chtěl být přeložen například na policejní prezidium, nebo na Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, ale většinou jsem tam byl právě stejně na téhle problematice. Na problematice vražd. Takže defakto jako si myslím, že jsem možná jeden z nejdéle sloužících policistů na této problematice v České republice. Možná, že to tak je, v současné době.

Já: Jak důležité je podle vás rodinné prostředí?

J. L.: Tak ta rodina každého člověka vlastně formuje. Co člověk pochytil v rodině, jak je vychováván, tak to se pak projeví na tom jeho vůbec bytí a nebytí. Každopádně, když se podíváte třeba sama na sebe, a jestli jste měla dětství, kdy vám rodiče vyprávěli pohádky, věnovali se vám, všechno vám vysvětlovali, prarodiče to samé, vlastně ukazovali vám co je špatný a co je dobrý, no tak na to samozřejmě dneska velice ráda vzpomínáte na takové dětství a vlastně tím, jak vás ta rodina, ty rodiče, prarodiče ovlivňovali, tím se řídíte dodnes. A vždycky když jste před nějakou věcí, kterou máte řešit, tak si vzpomenete na to, jak by to asi řešili vaše rodiče, nebo prarodiče, nebo jak by to řešili v současné době, a tak dále. Takže vždycky to má obrovský vliv, kdy vlastně ten význam ovlivňování v rodině je nezastupitelný. Žádný ústav, kde jsou ty děti nějakým způsobem odloženi, z toho rodinného, domácího prostředí, ať už z jakéhokoliv důvodu, tak tu rodinu nemůže nahradit. A mám na mysli teďka se bavíme o plnohodnotné, harmonické rodině.

Já: Jak byste charakterizoval patogenní rodinné prostředí?

J. L.: Většinou neúplná rodina a je tam nějaký element, který vlastně narušuje tu harmonii. To znamená, že například je tam alkohol, alkoholismus, v současné době drogy, pak se dá říct i zaneprázdněnost těch rodičů, a to dítě je nějakým způsobem dáno na milost a nemilost ulici. No a pokud mu tam chybí ta složka těch prarodičů, ta prarodičovská výchova, tak o to je to horší, protože ti mají největší vliv na takovou tu pocitovou složku. Ti prarodiče jsou dosti emotivní, ti vždy když něco pak vysvětlují, tak to vysvětlují s láskou a v tom dítěti to zanechává daleko hlubší paměťovou stopu, když to vysvětluje dědeček, nebo babička. Protože oni jsou samozřejmě celkově tolerantnější. Takže jak říkám alkohol, drogy, nevěra mezi těmi manžely a vůbec celá ta disharmonie, tak to se pak vlastně nějakým způsobem projeví na vytváření toho človíčka. A ten človíček pak dělá různý naschvály, gesta, upozorňuje na sebe a nevede to k ničemu dobrému. Příkladem je

třeba vrah, který vraždil heparinem. A ona to byla, když jsme to pak celé zkoumali tu věc, tak to byla pomsta tátovi, že ho vlastně nějakým způsobem od sebe odstrkával, vzhledem k tomu, že on byl homosexuál. Tam vzniká potom vzdor, revolta a tak dále. Ten človíček malej, nebo maldej se snaží tímto způsobem i svůj nesouhlas i s tím co se v rodině děje, to už pak sklouzává lehce k trestným činům. Když jsem sloužil v letech 2009 až 2014 na Policejním prezidiu a měl jsem na starost vlastně vraždy metodicky v celé republice, tak jsem tam zkoumal jeden takový fenomén. Byl to takzvaný fenomén vraždících potomků. Týkalo se to toho, že jsme alespoň v té době, dnes už to nesleduji, protože mám zase jiné starosti tady na této problematice, tak v té době jsme měli v Evropě nejvíc napadení rodičů a hlavně prarodičů svými potomky, nebo příbuznými. Takže většinou to byli adolescenti, a bylo to pro peníze. Pro peníze byl schopen babičku prostě zabít, surovým způsobem, dědu, strejdu, tetu. Takže my jsme na tom byli opravdu velice jako ČR velice špatně, byli jsme na prvním místě. Jak to je teď, to nevím, ale tehdy ten fenomén. A já jsem si ho vybral proto, že když jsem vlastně pročítal z republiky ty jednotlivé události, tak to se nedalo přejít, to mě upoutalo, že zase to byl vnuk, nebo pravnuke, prostě babičku, dědečka, strýce, tetičku a zabil kvůli pár korunám. Což myslím, že dneska to bude asi něco podobného, akorát, že se s tím nikdo moc v současné době nezabývá.

Já: Čím byste řekl, že to je způsobené?

J. L.: Já osobně si myslím, že je to dobou, režimem a tak dále, protože všechno se vlastně měří dneska penězi, a ty peníze jsou velice důležité pro toho mladého člověka, aby si mohl koupit fety, aby si mohl dovolit, co zrovna chce, a je tam taková citová oploštělost, protože ty rodiče přece jenom pokud se věnují více práci, aby vydělávali peníze, o to méně mají času na to dítě. Pak je to taková doba, kdy je tady dost velká rozvodovost, což znamená, že na jednoho rodiče ta výchova je jako velice náročná. A když ten človíček lítá mezi těma rodičema, tak ho to taky formuje zvláštním způsobem. Vždycky je tam nějaká patologie.

Já: Jak důležitý je podle vás vztah mezi dítětem a matkou?

J. L.: Já si myslím, že tam matka a otec nezastupitelná role, samozřejmě nejlépe je to mezi tím dítětem a oběma rodiči, protože ta maminka, tam je to mateřství, tam opečovává toho človíčka a stará se o něj existenčně, kdežto ten táta tam mu ukazuje věci, jak se chovat, učí ho sportovat, učí ho ty další věci. V tom pak spočívá ta harmonie, takže jenom vlastně ta výchova té maminky nestačí, ta rodina musí být úplná. Když tam není třeba, chybí tam ten otec, může ho nahradit starší bratr, ale který samozřejmě je vychován zase v tom harmonickém prostředí. Jo takže i ten zástup tam může být, může tam být strýc, ale je potřeba aby vždy ti rodiče nebo rodič a sourozenec toho rodiče a tak dále, nebo partner,

aby tam byl vlastně, aby oni si v té výchově rozuměli a nebyly tam v té výchově nějaké rozpory. Protože to se pak projeví na to, že dítě to samozřejmě úplně logicky zneužívá, a to kvůli vlastnímu prospěchu, vždycky. Takže já bych to viděl tak, že bych tam nevyzdvíhal pouze tu maminčinu roli, musí to být prostě z obou stran.

Já: Jak se na vražedném jednání může podílet přímo porušená vazba mezi matkou a dítětem?

J. L.: Co si pamatuju jenom, tak na takové případy, že například když matka je přísná na to dítě, chce aby z něho něco bylo, a to dítě má nějaký vliv z druhé strany, z vedlejší strany, například od vrstevníků a tak dále, které ho navádí k něčemu a maminka na to nestačí, nebo to neregistruje, pořád tlačí na to dítě, uč se, nechod' ven, budeš doma, ať z tebe něco je a tak dále, takže to dítě potom začne vzdorovat a může se stát to, že tu maminku může i zavraždit. Příklady, pamatuju si bylo to v Královéhradeckém kraji. Já jsem v té době byl v Praze a mohlo to být kolem roku 2014, 2013, tak byl to adoptivní synek, kterého maminka prostě, nebo žena, která ho adoptovala s manželem tohle dítě, tak se o něj velice starostlivě a pečlivě starala, a když ten človíček dospěl do nějakého věku, kdy začal prostě už přemýšlet v pojmech, po dvanácti letech, z hlediska vývojové psychologie víte. Tak si začal nějakým způsobem ten život organizovat sám. Došlo to k tomu, že tuhle adoptivní matku zabil. A bylo to zase kvůli penězům. V současné době je tady jeden případ, kdy ten člověk je starší, je to asi 85. rok, takže to není úplný děcko, ale je to člověk který se tady dopustil dost závažného trestného činu. Najel tady vlastně ukradeným vozidlem, ukradl si vozidlo, protože si chtěl udělat radost a nebavilo ho chodit pěšky, jak uvedl do své výpovědi. Při ujíždění policistům tak nezvládl řízení a vlastně nahavaroval, narazil do jednoho z policejních vozů a tam těžce zranil policisty. Když teď provádíme šetření kolem jeho osoby, tak samozřejmě na první pohled je úplně jiný než rodiče a když jsme teď byli za maminkou tohohle lotra, tak ona nám řekla: „Víte on když byl malej, on není náš, on když byl malej, tak byl bezvadnej, on byl strašně poslušnej, všechno, co jsme řekli to udělal, ještě byl aktivní, a my jsme z něj měli obrovskou radost, ale pak najednou se překulil takovej ten dětskej věk, on se dostal do toho pozdního dětského věku, do adolescence a najednou se úplně změnil.“ Začal vyhledávat jemu podobné, on na první pohled byl trochu tmavší, jeho podobný a vůbec na učňáku to s ním šlo šíleně z kopce. Začaly se nám doma ztrácet věci, začali jsme se ho i obávat, protože je i agresivní, jede v drogách a tak dále.

Já: A to rodinné prostředí tam bylo jaké?

J. L.: To rodinné prostředí, je pravda, že se nabouralo rozvodem těch partnerů, a to bylo právě kolem nějakého 8. roku toho dítěte. Ale on zůstal s maminkou, táta si ho bral taky střídavě, ale maminka tvrdí, že táta na něj neměl moc času a když byl u táty, tak tam měl ten človíček právě více času na ty své vrstevníky a tak dále. A když se dostal na ten učňák, tak tam to vůbec začalo, drogy, peníze, a tohle všechno, krádeže. Takže maminka říká: „On vždycky když přijel k nám, nebo k babičce, tak prostě něco ukradl, pokaždé. Za každou cenu.“ Samozřejmě takovej človíček pak lže a tak dále, ale tady chci ukázat na věc jakou, jaký význam má vlastně u těchto lidí, nebo jaký vliv má prostředí a genetika. Podle mého názoru, a jak jsme se to učili na fakultě, já jsem absolventem hradecké fakulty, tak je to 50 na 50. Ten človíček má v sobě 50 takto, 50 takto, nastaveno. A teď záleží na tom, který vlivy se nějakým způsobem probudí, upřednostní, dostanou živnou půdu, a kam ten človíček více spadne. Ale myslím si, že vhodnou výchovou se to kočírovat dá. Vysvětlováním a tak dále. Pokud je v tom člověku něco, co je jaksi v srdci, hluboko v srdci, tak aby to dokázal všechno vyhodnotit dobře, aby se nedopouštěl trestných činů a dalších lumpáren.

Já: Setkáváte se s vrahy, kteří vyrůstali v rodině, která nebyla úplně patologická?

J. L.: Dá se říct, že ano, ale většinou jsou to takový vraždy, třeba v afektu. Že ten člověk nepřemýšlí o tom dopředu, nepřipravuje tu vraždu. On se dostane do nějaké situace, kde to potom vyřeší tak, že v tom afektu někoho prostě zavraždí, zabije. Zpravidla to tak je. Ale, že by někdo vyrůstal ve vyložené harmonické rodině a připravoval, jsou takové případy, ale strašně minimálně, ale vždy to má nějaký zistný cíl. Ten člověk přemýšlí nad tím například, jak zbohatne nebo jak si k něčemu dopomůže. A má před sebou překážku, a to v tom duchu někoho zabít, někoho zavraždit, aby dosáhl toho svého cíle. Takže může být vychovaný v harmonické rodině a může teoreticky, nebo z praxe jsou ty případy známy, ale již ne tolik, jako když je z nějakého prostředí disharmonického. Takže tam se to v tom človíčku utváří vlastně od samotného začátku. Tam jsou určité modely, které ten malý človíček, když v té dysharmonické rodině přejímá, kdy táta nadává na někoho, na něco, mstí se, provádí různé nezákonnosti a tak dále, takže tam je takové podhoubí a z toho podhoubí se to vlastně celé je schopno rozvinout.

Já: Setkáváte se často s vrahy, kteří byli v dětství týráni?

J. L.: Taky, jo taky a je to zase disharmonická rodina, kdy vlastně to dítě bylo nadměrně bito tátou alkoholikem a tak dále. Případ sériových vrahů manželů. Oba dva vyrůstali v dysharmonických rodinách. Manžel byl z pěti sourozenců a tatínek jeho hodně konzumoval alkohol, doma byl agresivní, matka nestačila zvládat všechno, vlastně celou

domácnost, všechny ty své potomky a tak dále. Přesto v té rodině, jsou, je většina lidí, kromě tohoto člověka bezúhonných. Třeba jeho bratr, který řádně pracuje, má svou rodinu. Jeho sestra je prodavačka, která možná ještě dneska, ale za doby jeho vražd vedla obchod, byla úspěšná, pomáhala lidem a lidi ve vesnici ji měli velice rádi. Takže se dá říct, že každé to dítě je jiné, ale co se týče tohoto muže, tak on ve své podstatě, on to nebyl zlý člověk. On si uvědomoval, že nemůže někomu jen tak ubližovat, ale byl to alkoholik, takže on se za každou cenu někde musel napít a potřeboval vždycky nějaké vedení. On sám to IQ neměl moc vysoké, podprůměrné. A jeho manželka vyrůstala v dysharmonické rodině, táta mámu bil, alkoholik a tak dále. Pochází ze tří sester. Ty dvě další sestry na tom nejsou tak jako tahle žena. Ona opravdu jako nejstarší z těch tří sester byla už taková, podle její maminka, že byla zvláštní už jako malá holka. Když maminka koupila těm třem sestrám každé jednu panenku, tak třeba ta prostřední si tu panenku vzala, začala jí chovat, ta nejmladší jí začala převlíkat, prostě nějak operovávat, kdežto ona hned té panence utrhl hlavu, nebo uřízla. Takže maminka si říkala, hergot co z té holky bude. A přitom ona byla takovým hnacím motorem v těch vraždách, ona která byla dost inteligentní, studovala úspěšně na gymnáziu, ale to studium přerušila, přišla do jiného stavu, její dceru vychovávala babička. Ona potom začala vyhledávat staré lidi, začala je nějakým způsobem okrádat. No a ve spojení s jejím manželem mu začala diktovat jak přijít k penězům, protože ona v té době už byla závislá na práškách, psychofarmacích. Ona bez prášků vlastně nemohla fungovat. A na ty prášky potřebovala prostředky. Každopádně potřebovala prostředky na zakoupení těchle medikamentů, a ta filozofie byla taková, že nejjednodušší je přepadnout starého člověka. V jeho obydlí, protože on tam, ta filozofie spočívá v tom, že on tam ten starý člověk přece musí v té chaloupce mít nějaké peníze alespoň na svůj pohřeb. Takže z toho oni vycházeli a když někam vlezli, takhle do chalupy, tak toho člověka mučili, než ho zardousili, aby jim řekl, kde ty peníze jsou.

Já: Jaký může mít na člověka vliv, když je v dětství sexuálně zneužíván? Setkáváte se často s vrahy, kteří byli v dětství sexuálně zneužíváni?

Víte co, kdybyste se vžila vůbec do role toho človíčka, který je sexuálně zneužíván v rodině, to je prostě něco, to je tabu, ale přesto se to děje. Děje se to v rodinách, které jsou nebo v manželstvích, která jsou rozvedená, a potom třeba ta maminka má nového partnera, ale ta dcerka už je tím novým partnerem sexuálně, nějakým způsobem napadána, nebo obráceně. Může to být nová máma a na kluka a tak dále. Nicméně je to věc, která vždycky zasáhne velice negativně do psychiky toho mladého človíčka a ono se to někde projeví. Většinou, nebo zpravidla to bývá tak, že například mezi feťáky je spousta lidí,

kteří jsou v dětství zneužívání, nebo sexuálně napadáni. Oni se dají na fety a ta stopa v nich zůstává po tom zneužívání a je dost hluboká. Zpravidla to vede třeba i k suicidním věcem, že ten človíček je schopen pak demonstrovat nebo i spáchat sebevraždu. U těch vrahů je to patologie v té rodině, a když pak vyslýcháte toho člověka a on vám to nějakým způsobem řekne, tak se ani moc nedivíte, protože už v té rodině jsou špatné základy vlastně k tomu všemu. Časté to není, ono těch vražd zas není tolik, v naší republice je v současné době mezi stovkou až dvěma sty vraždami ročně. A je to spíše to číslo se v současné době blíží k jedno stu. Ale nemůžeme říct, že většinou vrazi jsou v dětství zneužívání. To ne, to ne.

Celkově se dá říct, že ty vraždy u nás jsou vraždy v afektu. My tomu říkáme domácí zabíjačky. Že to jsou vraždy právě doma, je to afekt, kdy někdo na návštěvě, nebo i v té rodině to může být a prostě něco vezme a toho člověka, například manželku bodne. Nebo víceméně manželka manžela, protože manžel jí terorizuje. Ona se má tendenci bránit, ale už neví jak, tak vezme na té kuchyňské lince nůž v tom stojanu, no a chvíli tam šermuje s tím nožem, načež chlap řekne: „No tak to zkus.“ Tak ho píchne do srdíčka.

Ale co se týče toho zneužívání v dětství a tak dále, to se nedá nějak generalizovat. Jenom si myslím, že je to také patologie, která do té rodiny samozřejmě, je něco otravného, nepatří to tam, a že vždycky to nechává na tom dítěti nějakou tu stopu.

Já: Jak se může na vražedném jednání podílet, když jedinec vyrůstá v ústavní péči?

J. L.: Já si pamatuju na jeden případ z Pardubic. To bylo z roku 2007, nebo tak nějak. Tam se jednalo o úplně normální fungující rodinu, kde ten jeden z těch dětí, vlastně kluk, tam čím byl větší, tím byl jakoby rozpustilější, ale jeho babička, když pak se stala vražda, které on se dopustil, tak jeho babička vyprávěla, jak ten človíček se měnil. Dělal čím dál větší lumpárny, ale to byly takové, ona ta babička přímo řekla, on se před očima stával čím dal větším hajzlem. Prostě to nebyly lumpárny, jako klukoviny, to byly připravované, prostě takové, jak ona říkala hajzloviny, že by na to normální člověk nepřišel, co on dokázal ostatním provádět. Pak se dostal za tyhle věci do nějaké ústavní péče, do nějakého past'áku, nicméně v tom past'áku, tak tam se domlouval s ostatními, oni jsou na tom ty děti tak přibližně stejně, něco vyvedli někde, zkoušeli nějaké loupežné přepadení, prostě ono je motivuje to negativní jednání, a oni se v tom potom předháněj, doplňují, zdokonalují to. A teď si představte, že tenhle kluk se začal s ostatními bavit o tom, že je potřeba si života užívat, že je potřeba mít peníze, a ty peníze se získají snadno. Někdo se zabije a ty peníze se mu vezmou, jo takhle obecně a teď oni to pilují, zdokonalují. A tenhle člověk si vzpomněl na kamarádka své babičky, což byla kadeřnice těsně před důchodem a on si

vzpomněl, že ta rodina má velký dům, že tam je bazén, že mají hodně peněz a navštívil tu paní. A protože ta paní na něj byla hodná, a znala ho od té své kamarádky, jeho babičky, tak mu otevřela a on vzal nůž a ubodal jí. Sebral jí tam asi 10 tisíc, které tam někde měla. A za těch 10 tisíc on přesně jak se dohadovali, a jak se předháněli s těma klukama, tak si koupil nové tenisky, kalhoty a ještě si nechal peníze na to, aby mohl utrácet, a takzvaně užívat, žít. My jsme ho teda chytili velice záhy. Stalo se to v Pardubicích, on odjel vlakem na Ostravsko, tam vyhodil ty staré boty, a kupoval si tam nové zboží. Protože na Ostravsku, tam měl dalšího kamaráda z pastřáku, takže těm dalším lidem kolem toho kamaráda chtěl dokázat, jak se to dělá. Když jsme to vyšetřovali, tak právě ta jeho babička, tak ta nám vyprávěla tu jeho genezi. Jak se ten kluk měnil. Ostatní v té rodině zůstali normální, chodili do školy, bezproblémoví, ale tenhle měl v hlavě něco úplně jinak nastavený.

Já: Jakou roli může hrát citová deprivace, která vzniká v ústavních zařízeních?

J. L.: V ústavních zařízeních musí vznikat a samozřejmě ten človíček si hledá nějaké náhražky. A ty náhražky jsou v podobě těch modelů, které má tam dokola. Takže on k někomu přilne víc a může to být právě ten největší gauner z těch dětí, které tam jsou, a on ho začne napodobovat. A začne i ty vzory jeho chování a jednání vlastně přejímat. Takže samozřejmě pokud je v takové ústavní péči a v současné době je ta ústavní péče, ani se nedbá tolik na výchovu těch dětí, ale spíš na jejich zajištění, na medikaci těch dětí, že prostě aby nevyváděli a tak dále, takže ono asi je tady něco špatně. Ale zase nese to režim, nese to doba. Ale vzpomněl jsem si na jednu věc. Ještě v té souvislosti jak jste se ptala. Jednalo se vlastně o tři sourozence a ti taky, rodina, která žila takovým svým, ale ne slušným způsobem, táta pracoval, řezník, pracoval někde na jatkách a potom vlastně jezdil po těch zabijačkách a staral se aby ty děti měly něco do pusy. Maminka byla taková zaneprázdněná taky, ještě tam v té domácnosti žil tatínek té maminky, který také pracoval. Měli malý dům. Já si pamatuju, že jednou se tam stala taková věc. Ti sourozenci, to byli dva bratři, starší, mladší a nejmladší sestřička. Ten nejstarší bratr, tomu bylo asi 14 roků, tak každý si vlastně tehdy říkal, co se mu v té hlavě narodilo. On byl doma, přišel ze školy. Mladší brácha byl ještě ve škole a přišla ta sestřička. A jeho něco napadlo, ale já si myslím, že to byla taková ta dětská zvědavost, ale zvědavost taková ta až patologická. Jako co se stane, když tu sestřičku vezmu a říznu jí do krku. Takže on chtěl docílit toho, že tu sestřičku natáhl do prvního patra, do dětského pokoje a tam jí zaklonil hlavu a říznul jí do krku, defakto jí podříznul. Ale protože jí zaklonil hlavu opravdu dost, tak ta krkavice se vlastně dostala až do té nejzadnější polohy, do které se mohly dostat a on je přeřízl, nebo je

nařízl. Takže, křik. Ale maminka, která byla doma tak volala záchranku. Ta holčička to přežila. Hocha jsme dali do ústavní péče. My jsme vyšetřovali ten případ a nějak jsme se dostali do nitra té rodiny, tak jsme zjistili, že táta jak je řezník, a jak na těch jatkách pořád fasuje nože, tak to byly jediné dárky, které ti kluci dostávali. Takže u nich v pokojíčku kterýkoliv šuplík byl plnej nožů. To jste otevřela u stolů a všude byly jenom nože, žádná jiná pomalu hračka, jenom nože. Takže zase to byla taková věc, kdy když na to koukáte jako dnes a denně, od rána do večera, ráno vstanete píšete úkol, otevřete šuplík, máte tam nože, tak co s těma nožema, asi začnete přemýšlet na co všechno jsou a co se s tím dá udělat. Takže až tenhle nejstarší brácha přišel na tuhle strašnou věc a tu holčičku podřízl. Jinak to byl člověk, který byl nebo je to matematickej génius, spočítá vám cokoli a ve škole to byl premiant na matiku, a přesto se mu v hlavě narodí takováhle záležitost. Rodina formuje človíčka a ten človíček pak to té rodině vrací. Tady nikdo nedokázal pochopit, proč je každé to dítě jiné, proč ten druhý kluk je pracant, do školy všechno řádně a tak dále. Ale jak říkám každý má v sobě nastavenou nějak 50 na 50 genetiku a prostředí a každý je nějakým způsobem citlivější a vnímavější na to okolí, někdo se přidá sem, někdo se přidá tam.

Já: Jaký může mít vliv, když je dítě svědkem násilí? Když otec mlátí matku.

J. L.: Je to vždycky model, protože v rodinách, aby třeba táta mlátil mámu to je tabu. Táta přece nikdy nemůže mlátit mámu, a když se tak děje tak je to špatně, protože to dítě se nemá formovat tím, že viděl jak ten táta uhodil maminku a tak dále. Ale pokud se to tam děje, tak to dítě se jakoby otupuje vůči tomu násilí mezi těma rodičema. A samozřejmě ten vzorec nějakým způsobem přejímá. Vždycky ho aplikuje na sebe potom a přejímá ho.

Já: Řekl byste, že vrazi, kteří se v dětství s násilím setkávali, provádí brutálnější vraždy?

J. L.: Zpravidla si myslím, že ano má to svojí logiku. Protože člověk, který v životě neuvidí násilí, ani v té rodině a tak dále, tak on potom neví, jak to má udělat. Ale když vidí v té rodině, že ten táta vezme mámu za vlasy a bouchne s ní o zeď a pak jí shodí na zem a dupne jí na břicho, tak ví, jak se to dělá. Tak pak tu babičku taky vezme, bouchne s ní o zem a pak jí rozdupe. Vždy se u té brutality jedná o nějaký vzorec chování, který ten človíček vnímá, a pak ho přejme.

Já: Může se fakt, že jedinec vyrůstá v chudobě podílet na vražedném jednání?

J. L.: Může se každopádně podílet na zločinném jednání, když to takto řekneme, to v každém případě. Ale to vražedné jednání do toho samozřejmě spadá také. Teď si představte, jeden případ z Plzně. Jednalo se o loupeže, které byly v bankovních ústavech, ve finančních ústavech. Přišel loupežník do banky, přeskočil tam to skleněné hrazení,

vybral tam z těch šuplíků ty peníze. Té úřednici se snažil nic neudělat, ale oni jsou dnes už poučení na to, aby se tam aktivně nepodíleli na obraně, na zabránění loupeže. Takže ten člověk si vzal ty peníze a odešel. Ty peníze utrácel způsobem, že šel třeba do Lidlu, a tam viděl zboží, třeba trika, a on si koupil třeba 4, nebo 6 stejných trik. Vedle v papírnictví byly příloženky, on si jich koupil 8, koupil si tři batohy úplně stejný. Když se potom dopadl ten člověk a vyslýchal se, tak říkal, že když byl jako malý kluk, že žil jenom s mámou a že si nemohli nic dovolit, že žili z ruky do huby. A on neměl žádný hračky, neměl žádný svůj majetek, prostě nic. Když jeho matka zemřela, tak on se tímto způsobem začal seberealizovat, dělal prostě loupeže ve finančních ústavech a potom za to kupoval zboží, které vůbec nepotřeboval. Tam byla tendence najednou hromadit ten majetek, který si jako kluk nemohl nikdy dovolit. A teď ho chtěl mít. A když potom se ten člověk zatýkal, tak se mu řeklo, hele vezmi si svoje věci nejnnutnější a půjdeme. No a on sáhnul a vzal těch pět příložníků, k tomu ty batohy. Najednou měl uprostřed místnosti hromadu věcí, které si chtěl vzít s sebou. Inklinoval k něčemu, co jako kluk nikdy nemohl mít, a proto takto jednal. Bylo to po smrti matky, aby jí nezatěžoval svým zločineckým jednáním, ale přesto takhle dopadl.

Já: Takže byste řekl, že se to podílí zejména na loupežích? A na tom vražedném?

J. L.: Na tom vražedném, ono to s tím souvisí. Protože pak někde vlezete, někdo se brání, tak najednou máte před sebou překážku a tu překážku, na té pumpě si představte. Tohle se stalo v Liberci, nevím v roce 2011, nebo 2012. Tak přišel člověk na pumpu s pistolí, s tím aby pumpař vydal peníze, a to byl starší pán, asi 70 let, děda, a on po něm vystartoval, jakože co si myslíš, že se tě bojím, a tak dál, a ten ho zastřelil. Což znamená, on tam nešel s tím, že by ho zabil a pak si vzal peníze. On tam šel s tím, že mu pohrozí zbraní a ať mu vydá peníze a on půjde pryč, a pak si za ty peníze koupí, to co on potřebuje. A najednou tam vznikla tahle překážka, která byla aktivní a on ho musel zabít, takže ono to navazuje tohle.